

HET TAALNIVEAU VAN AMSTERDAMSE VOORSCHOOLLEIDSTERS

DEELRAPPORT 2

Sarah Droge, Eva Suijkerbuijk & Folkert Kuiken

September 2009

Universiteit van Amsterdam

VOORWOORD

Het tweede deelrapport ‘Het taalniveau van Amsterdamse voorschoolleidsters’ is het vervolg op het rapport ‘Taalnorm van Amsterdamse voorschoolleidsters’. Beide rapporten maken deel uit van het onderzoek ‘De taalvaardigheid in het Nederlands van voorschoolleidsters in Amsterdam’ dat in opdracht van het platform Taalnorm VVE¹ uitgevoerd is door de Universiteit van Amsterdam. Het doel van het eerste deelproject was het vaststellen van de taalvaardigheidsnorm voor het Nederlands waaraan voorschoolleidsters dienen te voldoen. Het doel van het tweede deelrapport was het toetsen van de voorschoolleidsters aan de hand van de vastgestelde taalvaardigheidsnorm. Dit tweede deelrapport beschrijft de ontwikkeling, afname en resultaten van de toetsen.

Wij bedanken iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van dit tweede deelrapport. In het bijzonder danken wij de Amsterdamse instellingen en al hun leidsters voor hun deelname aan de toetsen. Daarnaast willen wij de studenten van de opleiding ‘BOL-PW’ van het ROC van Amsterdam Noord bedanken voor hun tijd en medewerking aan de proefafname van de toetsen. Ook willen wij een woord van dank richten aan Marion Kuijper en Dirk-Jan Vet voor hun inzet en bijdragen aan de totstandkoming van de spreektoets. Ten slotte bedanken wij het platform Taalnorm VVE voor hun kritische commentaar en in het bijzonder Walter Swaans voor zijn logistieke medewerking.

Amsterdam, september 2009

Sarah Droge, Eva Suijkerbuijk en Folkert Kuiken

¹ Aan het platform nemen, namens de stadsdelen, deel: gemeente Amsterdam (stuurgroep Succesvolle schoolloopbaan en Ondersteuningsunit VVE), ROC's, onderwijsbegeleidingsdienst (ABC), Ondernemerskring Sociale sector Amsterdam (OSA) en Impuls.

SAMENVATTING

Zoals reeds in het eerste deelrapport is geschetst, zou het Nederlands van voorschoolleiders in Amsterdam te wensen overlaten. Is het echter wel zo slecht gesteld met de Nederlandse taalvaardigheid van voorschoolleiders? Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag heeft het platform Taalnorm VVE opdracht gegeven aan de Universiteit van Amsterdam om allereerst een taalnorm op te stellen waaraan Amsterdamse voorschoolleiders dienen te voldoen. Hiermee is de gemeente Amsterdam de eerste in Nederland.

Voor het werk als voorschoolleider binnen de voor- en vroegschoolse educatie is wettelijk minimaal een diploma Pedagogisch Werkgever 3 (PW3: drie jaar mbo) vereist. In de praktijk beschikt een deel van de voorschoolleiders over een diploma Pedagogisch Werkgever 4 (PW4: vier jaar mbo). In het eerste deelrapport is op basis van een literatuurstudie en praktijkobservaties de taalnorm voor een leider met een diploma PW3 en/of een diploma PW4 vastgesteld. Hierbij wordt uitgegaan van de zes taalniveaus van het *Common Framework of Reference for Languages* (Council of Europe 2001) die neerkomen op A1, A2, B1, B2, C1 of C2. Op de niveaus A1 en A2 komt het taalgebruik van de leider overeen met dat van een beginnend taalgebruiker, ook wel 'basisgebruiker' genoemd binnen het CEF. De niveaus B1 en B2 komen overeen met een 'onafhankelijke gebruiker'. Tot slot komen wat betreft het taalgebruik de niveaus C1 en C2 overeen met een 'vaardige gebruiker'.

Een opleiding gevolgd op PW3 houdt in dat wat betreft de Nederlandse taalvaardigheid een voorschoolleider moet kunnen functioneren als een 'onafhankelijk taalgebruiker'. Zoals valt af te lezen in onderstaande schema's, betekent dit dat de receptieve Nederlandse taalvaardigheid (luisteren en lezen) minimaal beheerst wordt op niveau B2 en dat de productieve Nederlandse taalvaardigheid (spreken en schrijven) minimaal beheerst wordt op niveau B1. De hier genoemde niveaus betreffen het minimale niveau om het vak 'voorschoolleider' te kunnen beoefenen met een diploma PW3. Van een voorschoolleider met een diploma PW4 wordt meer verwacht; zij dient zowel receptief als productief minimaal te kunnen functioneren op niveau B2. Naast deze minimumniveaus zijn ook streefniveaus geformuleerd. De streefniveaus liggen hoger dan de minimumniveaus.

*Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW3**

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

*Dit zijn de vereiste taalniveaus voor een voorschoolleider in de vve.

*Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW4**

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

*Deze taalniveaus behoren bij de opleiding PW4 en zijn vooral relevant voor de opleiders en de werkgevers.

In dit tweede deelrapport is onderzocht of de Amsterdamse voorschoolleidsters voldoen aan deze vastgestelde taalnorm. Daarbij stond de volgende vraag centraal: *In hoeverre voldoet de Nederlandse taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters aan de vastgestelde taalnorm?*

Onder de Nederlandse taalvaardigheid vallen in het huidige onderzoek de vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*. Gekeken is of een leidster voldoet aan de minimumnorm behorende bij haar opleiding voor deze drie vaardigheden. In totaal hebben 404 leidsters de spreektoets gemaakt en 383 leidsters de schrijf- en leestoets. Van 368 leidsters kunnen uitspraken worden gedaan over hun Nederlandse taalvaardigheid, daar zij alle drie de toetsen hebben gemaakt. Op basis van de verkregen resultaten kunnen in het kort de volgende conclusies worden getrokken:

- De leidsters behalen de minimumnorm het vaakst voor spreken (97.3%), gevolgd door schrijven (78.6%) en het minst vaak voor lezen (59.8%). Bij spreken en schrijven komt de minimumnorm neer op taalniveau B1 of hoger. Bij lezen komt de minimumnorm neer op taalniveau B2 of hoger.
- De leidsters behalen de streefnorm het vaakst voor spreken (86.6%), gevolgd door lezen (59.8%) en het minst vaak voor schrijven (57.1%). De streefnorm komt neer op taalniveau B2 of hoger.

De bovenstaande conclusies zijn van belang voor de functie van de voorschoolleidster. Voor de opleiders en werkgevers zijn de volgende conclusies van belang:

- Van de leidsters met een diploma PW3 hebben meer leidsters de streefnorm (19.3%) behaald dan de minimumnorm (6%).
- Van de leidsters met een diploma PW4 hebben meer leidsters de minimumnorm (20.1%) behaald dan de streefnorm (6.3%).

Aan de leidsters die op één of meerdere toetsen niet aan de minimumnorm voldoen (48.4%), wordt een remediëringcursus aanbevolen. Naar ons inziens dient een mogelijk remediëringprogramma zich in eerste instantie te richten op een versterking van de algehele taalvaardigheid en pas in tweede instantie op specifieke onderdelen van taalvaardigheid. Met het aanbieden van een remediëringprogramma is de gemeente Amsterdam zich bewust van het belang van aandacht voor taalvaardigheid in de voor- en vroegschoolse educatie en werkt zij aan kwaliteitsverbetering.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	7
1.1	Achtergrond onderzoek	7
1.2	Vraagstelling	8
1.3	Opbouw rapport	8
2	METHODE	9
2.1	Deelnemers	9
2.2	Toetsen	9
2.2.1	De spreektoets	10
2.2.2	De schrijftoets	11
2.2.3	De leestoets	11
2.3	Procedure	12
2.4	Analyses	13
3	RESULTATEN	19
3.1	Algemene resultaten	19
3.2	Opleidingsspecifieke resultaten	22
3.3	Resultaten per toets	23
3.3.1	Toetsresultaten	23
3.3.2	Toetsresultaten alle leidsters	23
3.4	Resultaten per instelling	30
4	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	37
4.1	Conclusies taalnorm	37
4.2	Aanbevelingen remediëringcursus	39
4.3	Discussie	41
4.4	Vervolgonderzoek	43
	REFERENTIES	45
	BIJLAGE 1: SPECIFICATIE BEHAALDE DIPLOMA'S	46
	BIJLAGE 2: RESULTATEN PER TAALNIVEAU EN INSTELLING	47

1 INLEIDING

In dit hoofdstuk beschrijven we in paragraaf 1.1 kort de achtergrond van het onderzoek, zoals deze ook te lezen is in het eerste deelrapport. In paragraaf 1.2 bespreken we de onderzoeksvragen die in dit tweede deelrapport centraal staan. Tot slot wordt in paragraaf 1.3 de opbouw van het huidige onderzoek besproken.

1.1 Achtergrond onderzoek

Het Nederlands van voorschoolleiders in Amsterdam zou te wensen overlaten. Dat zijn berichten die vanuit de praktijk worden opgevangen en inmiddels ook de lokale pers hebben bereikt. Over de omvang van dit vermeende probleem verschillen de meningen: door sommigen wordt het probleem vooral gesignaleerd in Amsterdam-West c.q. Bos en Lommer, volgens anderen is het een verschijnsel dat zich over heel Amsterdam uitstrekt. En wellicht gaat het om een probleem van nog grotere omvang, getuige Neuvel, Bersee, Den Exter en Tijssen (2004) die in ‘Nederlands in het Middelbaar Beroepsonderwijs’ constateren dat de vaardigheid in het Nederlands van veel afgestudeerden in het mbo te wensen overlaat. Een ander punt van discussie betreft de vraag wat er exact aan het Nederlands van voorschoolleiders schort en hoe erg dat is. Als voorbeelden worden vaak genoemd: een verkeerde intonatie en uitspraak, incorrecte woordvolgorde of onjuist gebruik van lidwoorden. Bij dit punt van discussie dient ook rekening te worden gehouden met tweede-taalsprekers van het Nederlands. Van iemand die op latere leeftijd het Nederlands als tweede taal heeft geleerd, kan niet worden verwacht dat hij/zij het Nederlands even goed beheerst als een moedertaalspreker. En in de hedendaagse samenleving willen we natuurlijk graag dat de voorschoolleiders – net als andere beroepsgroepen – een afspiegeling vormen van de Amsterdamse bevolking. Enige coulance ten aanzien van tweede-taalleiders is dan wat dat betreft op zijn plaats.

Aan de andere kant is er veel voor te zeggen dat kinderen wel altijd de goede woordvolgorde te horen krijgen en het juiste gebruik van het lidwoord, omdat de kans anders groot is dat kinderen de fouten uit het taalaanbod overnemen in hun eigen taalgebruik. En het kost daarna eindeloos veel meer moeite om weer van dat soort fouten af te komen, vooral als ook het Nederlandse taalaanbod in de thuissituatie van het kind te wensen overlaat. Uit (eerste-)taalverwervingsonderzoek is gebleken dat het normaal is als ouders en verzorgers hun taalgebruik aanpassen aan dat van jonge kinderen, maar dat dit wel altijd grammaticaal correct is. Hetzelfde geldt voor voorschoolleiders: uiteraard is het goed als ook zij hun taalgebruik afstemmen op dat van het jonge kind, maar dit moet wel altijd grammaticaal correct zijn. Voorschoolleiders vormen dus een belangrijke schakel bij de ontwikkeling van de taalvaardigheid in het Nederlands van jonge kinderen. Om die reden dient hun taalaanbod aan jonge kinderen optimaal te zijn en dient te allen tijde te worden voorkomen dat hun taalgebruik lacunes vertoont. Is dat laatste wel het geval, dan is het zaak deze lacunes zo snel mogelijk weg te werken.

1.2 Vraagstelling

In het eerste deelrapport is op basis van een literatuurstudie en praktijkobservaties de taalnorm voor een leidster met een diploma pedagogisch werker 3 (PW3) en/of een diploma pedagogisch werker 4 (PW4) vastgesteld. In de tabellen 1 en 2 valt af te lezen wat de minimum- en streefnorm is voor een leidster met een diploma PW3 respectievelijk PW4. Deze vastgestelde minimum- en streefnormen zijn gebaseerd op de niveaus van het CEF (Council of Europe 2001) en lopen uiteen van niveau B1 tot niveau C1.

Tabel 1: *Minimum- en streefniveau pedagogisch werker 3 kinderopvang*

<i>Pedagogisch werker 3 kinderopvang</i>	Luisteren	Lezen	Gesprekken voeren	Spreken	Schrijven
minimumniveau	B2	B2	B1	B1	B1
streefniveau	B2	B2	B2	B2	B2

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009. Deelrapport 1 *Taalnorm voor Amsterdamse Voorschoolleidsters*.

Tabel 2: *Minimum- en streefniveau pedagogisch werker 4 kinderopvang*

<i>Pedagogisch werker 4 kinderopvang</i>	Luisteren	Lezen	Gesprekken voeren	Spreken	Schrijven
minimumniveau	B2	B2	B2	B2	B2
streefniveau	C1	C1	B2	B2	B2

Bron: Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009. Deelrapport 1 *Taalnorm voor Amsterdamse Voorschoolleidsters*.

In dit tweede deelrapport is onderzocht of Amsterdamse voorschoolleidsters voldoen aan deze vastgestelde taalnorm. Daarbij staan de volgende vragen centraal:

1. In hoeverre voldoet de Nederlandse taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters aan de vastgestelde taalnorm?
2. Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor de invulling van een remediëringsprogramma, dat gericht is op Amsterdamse voorschoolleidsters die de vastgestelde taalnorm niet hebben behaald?

1.3 Opbouw van het deelrapport

In dit deelrapport wordt verslag gedaan van een kortlopend onderzoek dat het toetsen van de Nederlandse taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters tot doel heeft. In april 2009 zijn de toetsen ontwikkeld. Deze toetsen meten de vaardigheden spreken, schrijven en lezen. De afname van de toetsen vond plaats in juni 2009. In hoofdstuk 2 bespreken we allereerst hoe het onderzoek naar de taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters is uitgevoerd. We gaan daarbij in op de deelnemers, de ontwikkelde toetsen, de gevolgde procedure en de uitwerking van de analyses. In hoofdstuk 3 komen de resultaten aan bod. Hierbij kijken we allereerst naar de algemene resultaten. Vervolgens bespreken we de resultaten per toets. Het hoofdstuk eindigt met de resultaten per instelling. In hoofdstuk 4 worden de beide onderzoeksvragen beantwoord. Dat hoofdstuk bevat de conclusies en aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. We gaan tevens in op enkele discussiepunten.

2 METHODE

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het onderzoek is uitgevoerd. Allereerst volgt een beschrijving van de deelnemers in paragraaf 2.1. Vervolgens gaan we in paragraaf 2.2 nader in op de ontwikkelde toetsen. In paragraaf 2.3 bespreken we de gevolgde procedure. Paragraaf 2.4 tot slot beschrijft hoe de analyses zijn uitgevoerd.

2.1 Deelnemers

Van de acht van tevoren opgegeven instellingen hebben in totaal zeven instellingen meegewerkt aan dit onderzoek. Om verschillende redenen, met als belangrijkste tijdsdruk, heeft één instelling zich teruggetrokken uit het onderzoek. Van de 445 leidsters die van tevoren zijn opgegeven door deze zeven instellingen, hebben 368 leidsters alle toetsen gemaakt. Dit aantal wijkt wegens ziekte, verlof en een studiemiddag van bepaalde leidsters af van het van tevoren opgegeven aantal. Aan alle leidsters is gevraagd hun opleidingsniveau te vermelden op de toetsformulieren. Van de 368 leidsters die alle toetsen hebben gemaakt, hebben 200 leidsters een diploma PW3 en 168 leidsters een diploma PW4 behaald. In Tabel 3 volgt een overzicht van het opleidingsniveau van de voorschoolleidsters.

Tabel 3: *Overzicht opleidingsniveau voorschoolleidsters*

	Diploma PW3	Diploma PW4	Onbekend	Totaal
Aantal opgegeven leidsters	220	191	34	445
Alle toetsen gemaakt	200	168	-	368

2.2 Toetsen

Om de Nederlandse taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters te meten, zijn in totaal drie toetsen ontwikkeld. In overleg met de opdrachtgever hebben deze toetsen zich op de volgende vaardigheden gericht: spreken, lezen, schrijven en taalverzorging. De drie toetsen betroffen:

1. een spreektoets (mondelinge taalvaardigheid);
2. een schrijftoets (schrijfvaardigheid en taalverzorging);
3. een leestoets (leesvaardigheid).

Na overleg met de opdrachtgever en omwille van tijdsdruk en beschikbare middelen is besloten om geen aparte luistertoets te ontwikkelen.

Op verzoek van de opdrachtgever zijn de drie toetsen ontwikkeld binnen de context van de vve. Dit houdt in dat de geschetste situaties en de leesteksten passend zijn binnen de vve-praktijk. Tevens is bij de ontwikkeling van de toetsen rekening gehouden met de vastgestelde norm uit het eerste deelrapport 'Taalnorm van Amsterdamse voorschoolleidsters' (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009). Zie voor een overzicht van deze taalnorm de Tabellen 1 en 2 op pagina 6. Dit houdt bijvoorbeeld in dat er leesteksten gekozen zijn passend bij het taalniveau B2 en C1. De ontwikkelde toetsen zijn vervolgens voorgelegd aan een proefgroep. Vanwege de beperkte tijd en de beschikbaarheid van de deelnemers bestond de proefgroep uit negen studenten van de opleiding 'BOL-PW' aan het ROC in Amsterdam Noord. Op basis van de uitkomsten van deze proefgroep zijn de drie toetsen aangepast, alvorens deze zijn voorgelegd aan de daadwerkelijk te toetsen voorschoolleidsters.

2.2.1 De spreektoets

De spreektoets duurde in totaal 17 minuten en bestond uit drie onderdelen. Over alle onderdelen kregen de leidsters vooraf een instructie. De gehele spreektoets is ingesproken door een spreekster. De leidsters konden op deze manier alle instructies en opdrachten zowel beluisteren door een koptelefoon als meelesen in hun opdrachtenboekje. Ieder onderdeel begon met een instructie. Bij de eerste twee onderdelen is een voorbeeld gegeven, zodat de leidster goed voor ogen had wat er van haar verwacht werd in het betreffende onderdeel. Bij het laatste onderdeel is er geen voorbeeld gegeven. Doordat dit onderdeel was opgebouwd in drie stappen, wist de leidster precies wat zij moest doen. In dit onderdeel moest gedurende een langere tijd gesproken worden.

De spreektoets bestond uit de volgende drie onderdelen:

Onderdeel 1: In het eerste onderdeel kreeg de leidster tien zinnen te horen die zij na moest zeggen. Hiervoor kreeg zij per zin tien seconden de tijd. In de tien zinnen zijn verschillende aspecten opgenomen, zoals het gebruik van lidwoorden, de uitspraak van tweeklanken, de woordvolgorde en het woordje ‘er’ (zie Box 1 voor een voorbeeld uit de instructie).

Onderdeel 2: Het tweede onderdeel bestond uit zes geschetste situaties die gebaseerd waren op de praktijk. De leidster moest bij iedere situatie een passende reactie geven. Per situatie kreeg de leidster 15 seconden de tijd om zich voor te bereiden en 30 seconden spreektijd (zie Box 1 voor een voorbeeld uit de instructie).

Onderdeel 3: In het derde en laatste onderdeel is de leidsters gevraagd een langere tijd te spreken. De leidster moest in deze laatste opdracht een keuze maken uit verschillende nieuwe materialen voor de voorschool en deze keuze toelichten. Het ging daarbij om loopfietsjes en prentenboeken. In totaal kreeg de leidster één minuut de tijd om zich voor te bereiden op deze opdracht en twee minuten spreektijd.

Box 1: Voorbeelden van de instructie in de spreektoets

Onderdeel 1 Zinnen nazeggen

- Voorbeeldzin: ‘Ik pak een appel van de fruitschaal.’

Onderdeel 2 Een reactie geven

- Voorbeeldsituatie:

Situatie: Tijdens een presentatie zit u achterin de zaal. U kunt de presentatie niet goed volgen, omdat er twee mensen voor u steeds zitten te praten. U vindt dit vervelend en spreekt de mensen aan.

Opdracht: Spreek de mensen aan.

Mogelijk antwoord: ‘Pardon. Wilt u stoppen met praten. Ik kan de spreker niet verstaan als u er steeds doorheen praat.’

2.2.2 De schrijftoets

In de schrijftoets stonden de vaardigheden *schrijven* en *taalverzorging* centraal. Voor deze toets hadden de leidsters in totaal één uur en 15 minuten de tijd. De toets was opgedeeld in twee delen.

Onderdeel 1: In het eerste onderdeel moest de leidster een briefje aan de ouders/verzorgers van een kind schrijven waarin zij de ouders op de hoogte stelde van een uitje naar de dierentuin. In de instructie vooraf stond de opdracht beschreven. In totaal kreeg de leidster 15 minuten om het briefje te schrijven.

Onderdeel 2: Het tweede onderdeel bestond uit zeven opdrachten met in totaal 120 opgaven. In deze opgaven werden de volgende grammaticale onderdelen (taalverzorging) getoetst: spelling van sterke/zwakke werkwoorden, woordvolgorde, gebruik van lidwoorden, verbuiging van het bijvoeglijk en zelfstandig naamwoord en gebruik van voorzetsels. Iedere opdracht begon met een korte instructie en een voorbeeldopgave. In Box 2 worden enkele voorbeelden van opgaven gegeven.

Box 2: Enkele voorbeelden van opgaven uit de schrijftoets deel 2

<p>➤ <i>Spelling werkwoorden</i></p> <p>1. ☐ a De reus krimpde elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd. ☐ b De reus kromp elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd. ☐ c De reus krimpde elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd. ☐ d De reus kromp elk jaar een paar centimeter en werd per ongeluk vertrapd.</p> <p>➤ <i>Verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord</i></p> <p>1. Er staat een fles in de koelkast. (nieuw)</p> <p>➤ <i>Gebruik van voorzetsels</i></p> <p>3. Hoe laat gaan we morgen de dierentuin?</p> <p>➤ <i>Woordvolgorde</i></p> <p>6. Nadat zij, ging zij weer naar huis.</p>
--

2.2.3 De leestoets

Voor deze toets hadden de leidsters in totaal één uur de tijd. De toets bestond uit zes teksten met in totaal 50 vragen. Het ging hierbij om meerkeuzevragen en stellingen die de leidster diende te beantwoorden met *waar* of *niet waar*. De teksten waren afkomstig uit authentieke bronnen, zoals: gezondheidsnet.nl, jongegezinnen.nl en kennislink.nl. De teksten zijn hier en daar enigszins aangepast om de leesbaarheid te bevorderen. Hierdoor zijn alle teksten semi-authentiek. Er is geprobeerd zoveel mogelijk aan te sluiten bij de vve-praktijk in de keuze van de teksten. Box 3 bevat een voorbeeld van een tekst en enkele bijbehorende vragen.

Box 3: Voorbeeld van tekst en vragen uit de leestoets

➤ Leestekst 1 Kiest een peuter gezond?

Ouders zouden de supermarkt meer moeten zien als een plek om hun kroost iets te leren, vinden onderzoekers van Dartmouth Medical School in New Hampshire. De 120 kinderen die ze lieten spelen in een speelgoedwinkeltje kozen vaker voor snoep, chips en frisdrank als hun ouders dit ook vaak kopen. Kinderen van ouders die vaak groente en fruit op hun boodschappenlijstje hebben staan, betrokken die voedselkeuze ook in hun spel.

	Waar	Niet Waar
1. Volgens de onderzoekers is de supermarkt in eerste instantie een leerzame plaats voor kinderen.	☐	☐
2. Kinderen van wie de ouders vooral groente en fruit kopen, kiezen vaker voor gezondere producten.	☐	☐

2.3 Procedure

Proefafname

Op 15 mei 2009 vond de proefafname van de toetsen plaats op de Universiteit van Amsterdam. In totaal hebben negen studenten van de opleiding 'BOL-PW' van het ROC van Amsterdam Noord de toetsen gemaakt. Op basis van hun resultaten en input zijn bepaalde onderdelen van de toetsen aangepast of vervangen. Het ging daarbij bijvoorbeeld om het vervangen van de leesteksten of bepaalde vragen. Deze aanpassingen hebben geresulteerd in de toetsen die in paragraaf 2.2 zijn besproken.

Afname spreektoets

De afname van de spreektoets vond plaats op 5 juni 2009 in de mediatheek van het P.C. Hoofthuis van de Universiteit van Amsterdam. De 445 leidsters waren van tevoren door de instellingen ingedeeld in groepen van maximaal 30 leidsters. Om het half uur kwam een nieuwe groep leidsters de mediatheek binnen om de spreektoets te maken. Van tevoren nam één van de onderzoekers de presentielijst met hen door. In totaal waren er 15 groepen. De eerste groep begon om 9.00 uur, de laatste groep eindigde om 17.00 uur.

Bij binnenkomst in de mediatheek waren de leidsters vrij om een plek te kiezen in één van de twee zalen. Kladpapier en een pen lagen op tafel. Deze konden de leidsters bij het derde onderdeel gebruiken. De computer die er stond, was vergrendeld en hoefde niet gebruikt te worden. Voor aanvang van de toets volgde een korte instructie over de spreektoets. Uitgelegd werd dat de toets uit drie onderdelen bestond en wat deze onderdelen globaal inhielden. Alle gesproken tekst en uitleg kon de leidster horen via de koptelefoon en meelesen in het opdrachtenboekje. Na deze uitleg werd kort getest of het geluid goed was en alle stemmen ook daadwerkelijk werden opgenomen. Benadrukt werd dat de leidster goed in haar eigen cabine moest gaan zitten om te voorkomen dat ze de buurvrouw kon horen. Wanneer dit alles was gedaan, werd de spreektoets afgenomen. In totaal duurde deze toets 17 minuten. Na afloop van de toets werd de leidsters vriendelijk verzocht de zaal te verlaten zodat de volgende groep kon beginnen.

Afname schrijf- en leestoets

De afname van de schriftelijke toetsen vond plaats op 10 juni 2009 van 14.00 tot 17.00 uur in collegezaal A op het Roeterseiland van de Universiteit van Amsterdam. In totaal zaten er 383 leidsters in collegezaal A. Om afkijken te voorkomen zijn er twee versies (A en B) van de toetsen gemaakt. Vooraf werd aan de leidsters gevraagd hun mobiele telefoon uit te zetten, niet te praten of te overleggen tijdens het maken van de toets en wanneer je klaar was, rekening te houden met je collega's die nog bezig waren. Gedurende de toets liepen vier medewerkers van de UvA rond om eventuele vragen te beantwoorden en om praten en overleggen te voorkomen. Het eerste gedeelte van de schrijftoets duurde 15 minuten. Hierna werd het tweede gedeelte van de schrijftoets uitgedeeld. Hiervoor kregen de leidsters in totaal een uur de tijd. Na een kwartier pauze hadden de leidsters een uur voor de leestoets. Leidsters die eerder klaar waren, kregen op twee tijdstippen de gelegenheid om eerder de zaal te verlaten: na een half uur en na drie kwartier na aanvang van de leestoets. Na de leestoets diende elke leidster een handtekening te zetten en haar identiteitsbewijs te laten zien.

2.4 Analyses

Vastgestelde taalnorm

In het eerste deelrapport 'Taalnorm voor Amsterdamse Voorschoolleidsters' (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009) is aan de hand van relevante literatuur en praktijkobservaties de taalnorm vastgesteld waarover voorschoolleidsters minimaal zouden moeten beschikken (zie Tabel 1 en 2 op pagina 6). Een voorschoolleidster heeft een opleiding tot Pedagogisch Werker Kinderopvang gevolgd op mbo niveau 3 (PW3) of op mbo niveau 4 (PW4). In sommige gevallen heeft een voorschoolleidster een andere opleiding gevolgd, zoals LKC of SPH. In Bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van deze opleidingen en aangegeven of ze vallen onder PW3 of PW4.

Een opleiding gevolgd op PW3 houdt in dat wat betreft de Nederlandse taalvaardigheid een voorschoolleidster moet kunnen functioneren als een 'onafhankelijk taalgebruiker'. Zoals valt af te lezen in Tabel 1, betekent dit dat de receptieve Nederlandse taalvaardigheid (luisteren en lezen) minimaal beheerst wordt op niveau B2 en dat de productieve Nederlandse taalvaardigheid (spreken en schrijven) minimaal beheerst wordt op niveau B1. De hier genoemde niveaus betreffen het minimale niveau om het vak 'voorschoolleidster' te kunnen beoefenen met een diploma PW3. In Tabel 2 valt af te lezen dat van een voorschoolleidster met een diploma PW4 meer wordt verwacht; zij dient zowel receptief als productief minimaal te kunnen functioneren op niveau B2. Naast deze minimumniveaus zijn ook streefniveaus geformuleerd. De streefniveaus liggen hoger dan de minimumniveaus. Bij voorkeur zouden alle leidsters over het streefniveau moeten beschikken dat bij hun opleiding hoort.

Getoetste vaardigheden

In dit onderzoek zijn aan de hand van de drie afgenomen toetsen de vaardigheden uit Tabel 1 en 2 aan bod gekomen. Een aantal vaardigheden is samengenomen in de drie toetsen. De spreektoets omvat de vaardigheden *gesprekken voeren* en *spreken*. De schrijftoets (deel 1 en deel 2) behelst in zijn geheel de vaardigheid *schrijven*. De leestoets omvat de vaardigheid *lezen*. Zoals reeds vermeld, is er geen aparte luistertoets ontwikkeld. De vaardigheid luisteren komt zeer marginaal aan bod in het

eerste onderdeel van de spreektoets: het nazeggen van zinnen. Dit is echter onvoldoende om uitspraken te kunnen doen over de luistervaardigheid van de leidsters. Samengevat is er in dit onderzoek gefocust op de vaardigheden *spreken*, *schrijven* en *lezen*. Zie voor een overzicht van de getoetste vaardigheden en de daarbij behorende vastgestelde taalnorm Tabel 4 en 5.

Tabel 4: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW3*

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Tabel 5: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW4*

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

Beoordeling toetsresultaten

Bij het corrigeren van de toetsen hebben enkele overwegingen meegespeeld in de beoordeling. Ten eerste is de taalvaardigheid van de leidsters getoetst binnen de context van de vve-praktijk en niet in algemene zin. Ten tweede mag verwacht worden dat alle leidsters over eenzelfde mate van voorkennis beschikken, daar alle opdrachten binnen de context van de vve zijn samengesteld. Ten derde dienen alle leidsters te beschikken over een bepaald taalvaardigheidsniveau. Dit niveau is, zoals reeds besproken, verschillend voor leidsters met een opleiding PW3 en PW4. Bij het construeren van de toetsen is daarmee rekening gehouden door opdrachten en teksten toe te voegen van verschillende taalvaardigheidsniveaus. Bij lezen gaat het om teksten variërend van niveau B2 tot niveau C1 (CEF), bij spreken hebben de opdrachten een moeilijkheidsgraad van niveau B1 tot B2 (CEF) en bij schrijven lopen de opdrachten uiteen van niveau B1 tot B2 (CEF).

Rekening houdend met de bovengenoemde overwegingen is er een beoordelingsschema opgesteld. Hierbij hebben we de niveaus en bijbehorende omschrijvingen uit het *Common Framework of Reference for Languages* (Council of Europe 2001), het *Raamwerk Nederlands (v)mbo* (Bohenn e.a. 2007) en het rapport *Over de drempels met taal* (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen 2008) in ogenschouw genomen, in overeenstemming met het eerste deelrapport 'Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders' (Droge, Suijkerbuijk en Kuiken 2009). Hieronder volgt een korte omschrijving van de gehanteerde beoordelingsschema's.

Beoordeling spreken

De spreektoets bestond uit drie onderdelen. In het eerste onderdeel 'het nazeggen van zinnen' kreeg de leidster tien zinnen te horen die zij na moest zeggen. Per leidster is beluisterd in hoeverre de tien zinnen correct werden nagesproken. In totaal kon een leidster 100 punten (100 uitgesproken woorden) behalen voor dit onderdeel. Een woord was fout wanneer het verkeerd werd uitgesproken of weggelaten. Een verandering in de woordvolgorde waarbij alle woorden behouden bleven en de zin grammaticaal correct bleef, werd niet fout gerekend.

In de onderdelen 2 'een reactie geven' en 3 'een keuze maken' hebben de beoordelaars per leidster beluisterd hoe taalvaardig zij was. In deze beoordeling is onder andere gelet op de volgende punten:

- het woordgebruik/de woordenschat;
- de woordvolgorde in de zin;
- het gebruik van lidwoorden en hiermee samenhangend het gebruik van aanwijzende voornaamwoorden, betrekkelijke voornaamwoorden en het verbuigen van het bijvoeglijk naamwoord;
- de passendheid en begrijpelijkheid van het antwoord;
- de uitspraak;
- het opvolgen van de opdracht.

Tijdens het beluisteren is er rekening gehouden met het feit dat de leidsters zich in een toetssetting bevonden en mogelijk nerveus of angstig waren voor de afname van de spreektoets. Haperingen werden de leidster niet aangerekend. Gezien de taalniveaus binnen het CEF kon een leidster uitkomen op taalniveau A1, A2, B1, B2, C1 of C2. Hieronder volgt een toelichting van de verschillende taalniveaus.

- Op de niveaus A1 en A2 komt het mondelinge taalgebruik van de leidster overeen met dat van een beginnend taalgebruiker, ook wel 'Basisgebruiker' genoemd binnen het CEF. Op niveau A1 maakt de leidster veel fouten in de grammatica, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan meestal fout. Het mondelinge taalgebruik van de leidster is moeilijk te volgen en er wordt in de meeste gevallen geen passend en/of begrijpelijk antwoord gegeven. Op niveau A2 maakt de leidster nog relatief veel fouten in de grammatica, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan veelvuldig fout. Het mondelinge taalgebruik van de leidster is nog steeds moeilijk te volgen en er wordt in veel gevallen geen passend en/of begrijpelijk antwoord gegeven.
- De niveaus B1 en B2 voor mondeling taalgebruik komen overeen met een 'Onafhankelijke gebruiker' (CEF). Op niveau B1 worden nog een redelijk aantal grammaticale fouten gemaakt, de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden gaan vaak fout en het woordgebruik is niet altijd toereikend genoeg. Wel geeft de leidster in de meeste gevallen een redelijk te begrijpen antwoord.
Op niveau B2 wordt nog slechts een enkele keer een grammaticale fout gemaakt, wel worden er af en toe nog fouten gemaakt in de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. Het antwoord is passend en begrijpelijk en waarnodig verbetert de leidster zichzelf.
- Tot slot komen wat betreft het mondelinge taalgebruik de niveaus C1 en C2 overeen met een 'Vaardige gebruiker' (CEF). Op niveau C1 maakt de leidster geen grammaticale fouten en geen fouten in de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. Er worden goede Nederlandse zinnen gemaakt en waarnodig verbetert de leidster zichzelf. Het antwoord is passend en zeer begrijpelijk.
Op niveau C2 maakt de leidster geen grammaticale fouten en geen fouten in de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. De antwoorden zijn altijd passend en zeer begrijpelijk. Bovendien is het taalgebruik/woordgebruik van een zeer hoog niveau.

Op basis van deze beschrijvingen is de opname van het mondelinge taalgebruik van de leidsters beluisterd en beoordeeld door drie beoordelaars. Hierbij is als volgt te werk gegaan: allereerst is er door de drie beoordelaars proef gescoord totdat er een voldoende mate van overeenstemming (80%) werd bereikt. Vervolgens hebben de drie beoordelaars afzonderlijk van elkaar een deel van de opnamen gescoord. In geval van twijfel is de betreffende opname door alle drie de beoordelaars beluisterd en heeft er overleg plaatsgevonden totdat er consensus werd bereikt.

Beoordeling schrijven

De schrijftoets bestond uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof het schrijven van een briefje aan de ouders/verzorgers van een kind over een te maken uitstapje. In de opdracht stonden enkele punten die in de brief tot uiting moesten komen (bijvoorbeeld het tijdstip, de locatie en de datum van het uitstapje). Het tweede onderdeel bestond uit 120 opgaven waarin verschillende onderdelen uit de Nederlandse grammatica werden getoetst. Deze twee onderdelen hebben samen het niveau voor schrijven bepaald, waarbij met name de score op het tweede onderdeel de doorslag heeft gegeven. Ter extra controle van deze score is het eerste onderdeel meegenomen. Voor de beoordeling van het tweede onderdeel is gebruik gemaakt van een beoordelingsschema (zie Box 4).

Om vast te stellen in hoeverre de ontwikkelde schrijftoets betrouwbaar was, is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd middels Cronbach's alpha (α). Daarbij is uitgegaan van de volgende normering:

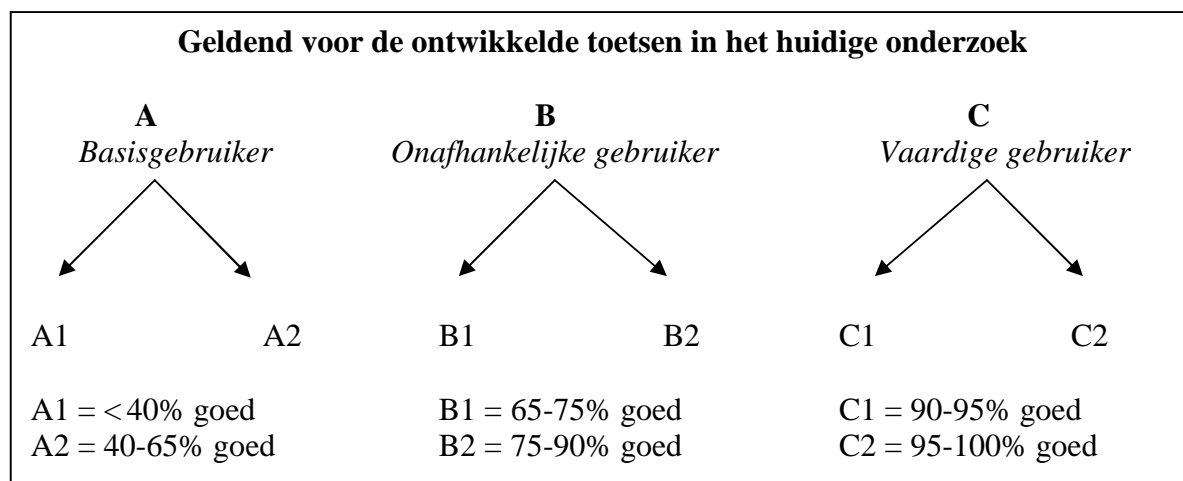
- $\alpha < 0.4$ = slecht betrouwbaar;
- $0.4 < \alpha < 0.6$ = redelijk betrouwbaar;
- $0.6 < \alpha < 0.8$ = goed betrouwbaar;
- $0.8 < \alpha$ = zeer goed betrouwbaar.

Gezien de beschikbare tijd is de betrouwbaarheidsanalyse gebaseerd op een representatief deel van alle gemaakte schrijftoetsen: 50 toetsen. De betrouwbaarheid van de schrijftoets bleek zeer goed te zijn ($\alpha = .93$, $N = 50$).

Beoordeling lezen

De leestoets bestond uit zes leesteksten en 50 opgaven. Voor de beoordeling van de leestoets is gebruik gemaakt van hetzelfde beoordelingsschema als voor het tweede deel van de schrijftoets (zie Box 4). Ook voor de leestoets is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd middels Cronbach's alpha (α). Hiervoor geldt ook dat, gezien de beschikbare tijd, de betrouwbaarheidsanalyse gebaseerd is op een representatief deel van alle gemaakte leestoetsen: 50 toetsen. De leestoets bleek goed betrouwbaar te zijn ($\alpha = .79$, $N = 50$).

Box 4: *Beoordelingsschema Schrijven en Lezen*

Minimum taalnorm gehaald of niet

Om vast te stellen of een leidster wel of niet de minimum taalnorm heeft gehaald, is per leidster gekeken hoe de uitslagen voor spreken, schrijven en lezen overeenkwamen met de vastgestelde norm in de tabellen voor PW3 en PW4 (zie Tabel 4 en 5). Hierbij is uitgegaan van de minimumniveaus voor PW3 en PW4. Iedere leidster heeft zelf haar opleidingsniveau ingevuld op de toetsformulieren en/of ingesproken tijdens de spreektoets. Wanneer een leidster bijvoorbeeld een diploma PW3 had behaald, werd in de tabel met de vastgestelde norm voor PW3 bekeken of zij op alle onderdelen op de minimumnorm had gepresteerd. Een leidster met een diploma PW4 werd beoordeeld op basis van de vastgestelde minimumnorm voor PW4.

Een voorschoolleidster is volgens de vastgestelde taalnorm geslaagd wanneer zij, in overeenstemming met haar behaalde diploma, voor alle drie de getoetste onderdelen het minimumniveau heeft behaald. Mocht zij op één of meerdere onderdelen uitvallen, dan is zij niet geslaagd volgens de vastgestelde taalnorm en wordt er een remediëringscursus aanbevolen. Zo kan het voorkomen dat een voorschoolleidster met een diploma PW4 volgens de vastgestelde taalnorm wel geslaagd is op PW3-niveau, maar niet op PW4-niveau. Volgens de vastgestelde taalnorm dient deze voorschoolleidster een remediëringscursus te volgen. Wanneer de leidster geslaagd is, is tevens aangegeven of dit op minimum- of op streefniveau was. Hierbij is per leidster bekeken of de uitslagen van de drie gemaakte toetsen overeenkwamen met het vastgestelde minimum- of streefniveau uit Tabel 4 en 5. In Box 5 zijn enkele voorbeelden opgenomen ter verduidelijking.

Box 5: Voorbeeld toetsresultaten en behaalde uitslagen

Leidster A: diploma PW3 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	C1	B2	B2
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Uitslag: Taalnorm gehaald op streefniveau

Leidster B: diploma PW3 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	B1	B1	B2
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Uitslag: Taalnorm gehaald op minimumniveau

Leidster C: diploma PW3 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	B1	A2	B1
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Onvoldoende	Onvoldoende

Uitslag: Taalnorm niet gehaald

Leidster D: diploma PW4 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	C1	B2	C1
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Uitslag: Taalnorm gehaald op streefniveau

Leidster E: diploma PW4 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	B2	B2	B2
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Uitslag: Taalnorm gehaald op minimumniveau

Leidster F: diploma PW4 behaald

	<i>Spreken</i>	<i>Schrijven</i>	<i>Lezen</i>
<i>Behaald:</i>	C1	B1	B2
<i>Niveau:</i>	Voldoende	Onvoldoende	Voldoende

Uitslag: Taalnorm niet gehaald

3 RESULTATEN

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van het onderzoek gebaseerd op de toetsresultaten van de leidsters. In paragraaf 3.1 komen allereerst de algemene resultaten aan bod. Vervolgens worden in paragraaf 3.2 de opleidingsspecifieke resultaten besproken. In paragraaf 3.3 worden de resultaten per toets (spreken, schrijven en lezen) besproken. Tot slot wordt in paragraaf 3.4 de overstap gemaakt naar de uitslagen per instelling. De instellingen zullen anoniem worden besproken, zoals afgesproken met de opdrachtgever.

3.1 Algemene resultaten

In totaal stonden er 445 Amsterdamse voorschoolleidsters op de lijst om getoetst te worden. Van deze 445 leidsters hebben 368 leidsters alle toetsen gemaakt. Over deze 368 leidsters konden uitspraken gedaan worden of zij geslaagd of gezakt waren voor de drie toetsen. Bij de analyse die hiervoor uitgevoerd is, werd gekeken naar het behaalde diploma van een leidster. Van de 368 leidsters hebben 200 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW3 en 168 leidsters een diploma dat overeenkomt met PW4 of hoger (zie Tabel 6).

Tabel 6: *Overzicht leidsters en behaalde diploma's*

	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Diploma PW3 behaald	Diploma PW4 (of hoger) behaald
Totaal	445	368 100%	200 54.3%	168 45.7%

Taalnorm wel of niet gehaald

Van deze leidsters is bekeken hoeveel de taalnorm² hebben gehaald, passende bij hun opleidingsniveau. Zoals blijkt uit Tabel 7, hebben van de 368 leidsters in totaal 178 leidsters (48.4%) *niet* de vastgestelde taalnorm behaald op één of meerdere toetsen. 190 leidsters (51.6%) hebben *wel* op alle drie de toetsen de minimum- of streefnorm behaald behorend bij hun diploma.

Tabel 7: *Overzicht aantal gezakte en geslaagde leidsters*

	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm gehaald	Taalnorm niet gehaald
Totaal	368 100%	178 48.4%	190 51.6%

Vervolgens is bekeken hoeveel leidsters de taalnorm op PW3 of op PW4-niveau hebben gehaald. Deze resultaten zijn terug te vinden in Tabel 8.

² Met de term 'taalnorm' wordt in alle gevallen gerefereerd aan de minimumnorm behorende bij het behaalde diploma, tenzij anders aangegeven in de tekst.

Tabel 8: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3 en PW4*

Totaal aantal taalnorm gehaald		Totaal aantal taalnorm niet gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	
93 25.3%	97 26.4%	107 29.1%	71 19.3%	368 100%
51.7%*		48.4%*		100%

* NB: Deze totaalcijfers wijken door afronding lichtelijk af van de totaalcijfers in Tabel 7.

Zoals blijkt uit Tabel 8, geldt voor het totale aantal leidsters dat iets meer leidsters met een diploma PW3 de taalnorm niet hebben gehaald (29.1%) dan wel hebben gehaald (25.3%). Voor leidsters met een diploma PW4 geldt het omgekeerde: in deze groep hebben iets meer leidsters de taalnorm gehaald (26.4%) dan niet gehaald (19.3%).

Taalnorm wel of niet gehaald PW3 en PW4 afzonderlijk

Tevens is bekeken hoe deze getallen lagen wanneer gekeken werd naar de groep PW3 en de groep PW4 afzonderlijk. Deze resultaten worden weergegeven in de tabellen 9 en 10.

Tabel 9: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW3*

Totaal aantal taalnorm gehaald	Totaal aantal taalnorm niet gehaald	Totaal
93 46.5%	107 53.5%	200 100%

Tabel 10: *Totaal aantal geslaagde en gezakte leidsters voor PW4*

Totaal aantal taalnorm gehaald	Totaal aantal taalnorm niet gehaald	Totaal
97 57.7%	71 42.3%	168 100%

Zoals blijkt uit deze tabellen, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat meer dan de helft de taalnorm niet heeft gehaald (53.5%). Voor leidsters met een diploma PW4 geldt dat minder dan de helft de taalnorm niet heeft gehaald (42.3%).

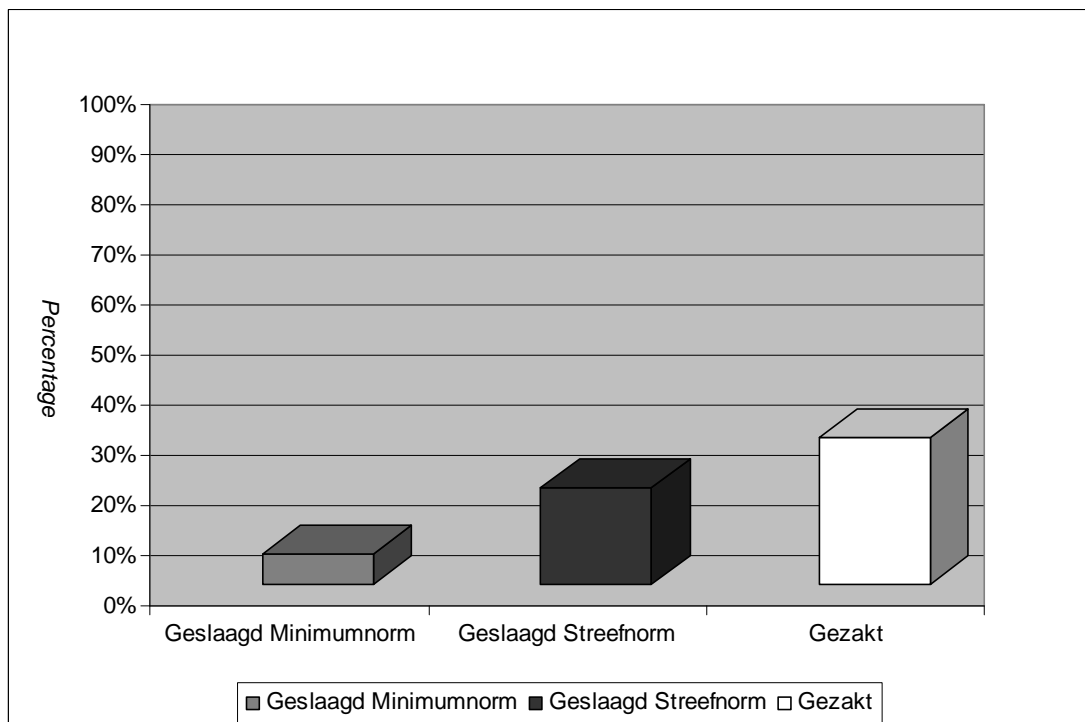
Minimum- en streefnorm

Vervolgens is bekeken hoeveel van de groep geslaagde leidsters de minimumnorm en hoeveel de streefnorm heeft behaald behorende bij hun opleidingsniveau (PW3 of PW4). Deze resultaten staan in Tabel 11 en in de figuren 1 en 2.

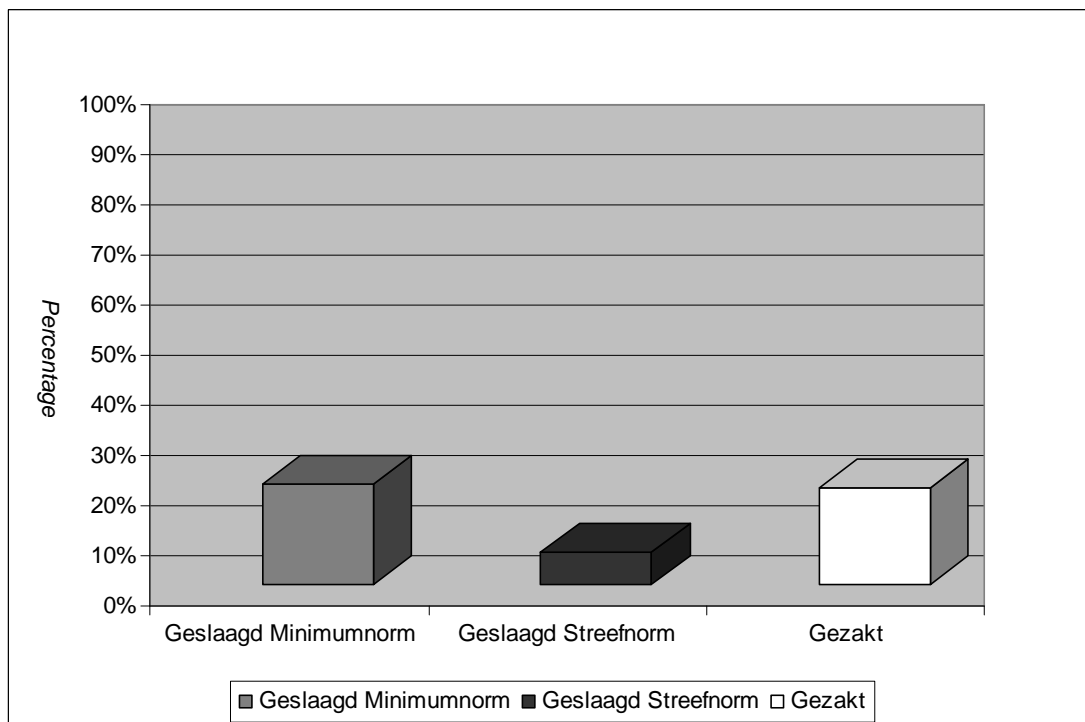
Tabel 11: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW3 en PW4 samen*

Minimumnorm gehaald		Streefnorm gehaald		Minimumnorm niet gehaald		Totaal
PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	
22 6%	74 20.1%	71 19.3%	23 6.3%	107 29.1%	71 19.3%	368 100%

Figuur 1: *Minimum- en streefnorm voor PW3*

Figuur 2: *Minimum- en streefnorm voor PW4*

Uit Tabel 11 en de figuren 1 en 2 blijkt dat van de groep leiders met een diploma PW3 relatief weinig leiders de minimumnorm (6%) en meer leiders de streefnorm (19.3%) hebben gehaald. Het omgekeerde geldt voor de groep leiders met een diploma PW4. Hiervan heeft 20.1% de minimumnorm gehaald en 6.3% de streefnorm. Dit betekent dat ongeveer 40% van de geslaagde leiders op taalniveau B2 zit. Dit is immers de streefnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4.

3.2 Opleidings specifieke resultaten

Minimum- en streefnorm PW3 en PW4 afzonderlijk

Wanneer de leidsters PW3 en PW4 als twee afzonderlijke groepen werden bekeken, bleken de percentages weinig te verschillen van de hiervoor gerapporteerde percentages, waarin PW3 en PW4 in één groep zijn samengenomen (zie de tabellen 12 en 13).

Tabel 12: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW3*

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
22 11%	71 35.5%	107 53.5%	200 100%
46.5%		53.5%	100%

Tabel 13: *Behaalde minimum- en streefnorm voor PW4*

Minimumnorm gehaald	Streefnorm gehaald	Minimumnorm niet gehaald	Totaal
74 44%	23 13.7%	71 42.3%	168 100%
57.7%		42.3%	100%

Zoals blijkt uit Tabel 12, geldt voor leidsters met een diploma PW3 dat minder dan de helft niet de minimumnorm heeft gehaald voor alle toetsen (46.5%). Van deze groep heeft 35.5% de streefnorm en 11% de minimumnorm gehaald. Uit Tabel 13 blijkt dat meer dan de helft van de leidsters met een diploma PW4 de minimumnorm heeft gehaald voor alle toetsen (57.7%). Van deze groep heeft een overgroot deel de minimumnorm (44%) en een kleiner deel de streefnorm gehaald (13.7%).

Minimumnorm PW3 en PW4 ongeacht vooropleiding

Vervolgens is bekeken hoeveel geslaagde leidsters met hun scores op de drie toetsen de minimumnorm voor PW3 en de minimumnorm voor PW4 hebben gehaald. Hierbij wordt niet gekeken naar de vooropleiding van de leidsters. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster met een diploma PW3 met haar behaalde score zowel de minimumnorm voor PW3 als de minimumnorm voor PW4 heeft behaald. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat een leidster met een diploma PW4 wel de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald, maar niet de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald. Dit verklaart de overlap in aantallen die geconstateerd wordt tussen PW3 en PW4 in Tabel 14.

Tabel 14: *Behaalde minimumnorm PW3 en PW4 ongeacht opleidingsniveau*

Minimumnorm PW3 gehaald	Minimumnorm PW4 gehaald	Totaal
206 56%	168 45.7%	368

Uit Tabel 14 blijkt dat 56% van de 368 leidsters de minimumnorm voor PW3 heeft gehaald en dat 45.7% de minimumnorm voor PW4 heeft gehaald.

3.3 Resultaten per toets

3.3.1 Toetsresultaten 368 leidsters

Wanneer gekeken werd naar de groep leidsters die alle toetsen heeft gemaakt (N = 368), dan gelden de volgende resultaten per toets en taalniveau (zie Tabel 15):

Tabel 15: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (N = 368)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	22	5.9	2	0.5
A2	10	2.7	57	15.5	57	15.5
B1	41	11.1	79	21.5	89	24.2
B2	139	37.8	155	42.1	187	50.8
C1	178	48.4	36	9.8	32	8.7
C2	0	0.0	19	5.2	1	0.3
Totaal	368	100%	368	100%	368	100%

Minimumnorm

De minimumnorm voor spreken ligt voor een leidsters PW3 op niveau B1 en voor een leidster PW4 op niveau B2. Zoals blijkt uit Tabel 15, heeft 97.3% van de 368 leidsters de minimumnorm of hoger voor spreken gehaald (taalniveau B1 of hoger). Voor de schrijftoets geldt de minimumnorm van niveau B1 voor een leidster PW3 en niveau B2 voor een leidster PW4. Van de 368 leidsters heeft 78.6% op de minimumnorm of hoger gepresteerd (taalniveau B1 of hoger). Bij de vaardigheid lezen ligt de minimumnorm op niveau B2 voor zowel PW3 als PW4. In dit geval geldt dat 59.8% van de 368 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen.

Streefnorm

De streefnorm voor spreken en schrijven ligt zowel voor een leidsters PW3 als voor een leidster PW4 op niveau B2. De streefnorm voor lezen betreft niveau B2 voor een leidster PW3 en niveau C1 voor een leidster PW4. In Tabel 15 valt af te lezen dat de leidsters PW3 en PW4 de streefnorm het vaakst behalen voor spreken (86.6%), gevolgd door lezen (59.8%) en het minst vaak voor schrijven (57.1%).

3.3.2 Toetsresultaten 404 en 383 leidsters

Van de 445 voorschoolleidsters die van tevoren zijn aangemeld door de zeven instellingen, hebben 404 leidsters de spreektoets gemaakt en 383 leidsters de schrijf- en leestoets. Per leidster is vastgesteld op welk taalniveau zij de toets heeft gemaakt (zie Tabel 16). Hierbij dient de opmerking te worden geplaatst dat de resultaten uit Tabel 16 gelden voor de drie toetsen afzonderlijk. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een leidster wel de spreektoets heeft gemaakt, maar niet de schrijf- en leestoets. In dat geval kan er wel iets gezegd worden over haar spreekvaardigheid, maar niet over haar 'algemene Nederlandse taalvaardigheid'. Een overzicht van de toetsresultaten voor de verschillende vaardigheden per instelling is terug te lezen in Bijlage 2. De analyse van het behaalde taalniveau per toets afzonderlijk leverde voor alle leidsters samen het volgende resultaat op (zie Tabel 16):

Tabel 16: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en taalniveau (N = 404/383)*

Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	23	6.0	2	0.5
A2	11	2.7	57	14.9	59	15.4
B1	46	11.4	84	21.9	94	24.5
B2	151	37.4	161	42.0	194	50.7
C1	196	48.5	39	10.2	33	8.6
C2	0	0.0	19	5.0	1	0.3
Totaal	404	100%	383	100%	383	100%

Zoals blijkt uit Tabel 16, hebben verreweg de meeste leidsters op het minimumniveau of hoger voor spreken gepresteerd. Immers, 97.3% van de leidsters heeft een taalniveau van B1 of hoger gehaald. Hierbij moet opgemerkt worden dat een leidster met minimumniveau B1 op spreken nog een redelijk aantal grammaticale fouten maakt en het woordgebruik niet altijd toereikend genoeg is. We komen hierop terug in de discussie. Voor de schrijftoets geldt dat van de 383 leidsters 79.1% op de minimumnorm of hoger heeft gepresteerd: taalniveau B1 en hoger. Bij de vaardigheid lezen geldt dat 59.6% van de 383 leidsters het minimumniveau of hoger heeft gehaald voor lezen: taalniveau B2 of hoger.

Toetsresultaten per vaardigheid en opleidingsniveau

Vervolgens zijn de toetsresultaten per vaardigheid en opleidingsniveau (PW3 of PW4) geanalyseerd. Een overzicht hiervan wordt gegeven in Tabel 17. Een overzicht van de toetsresultaten per vaardigheid, opleidingsniveau en instelling is te lezen in Bijlage 2. Ook hiervoor geldt dat de resultaten uit Tabel 17 gelden voor de drie toetsen afzonderlijk.

Tabel 17: *Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (N = 404/383)*

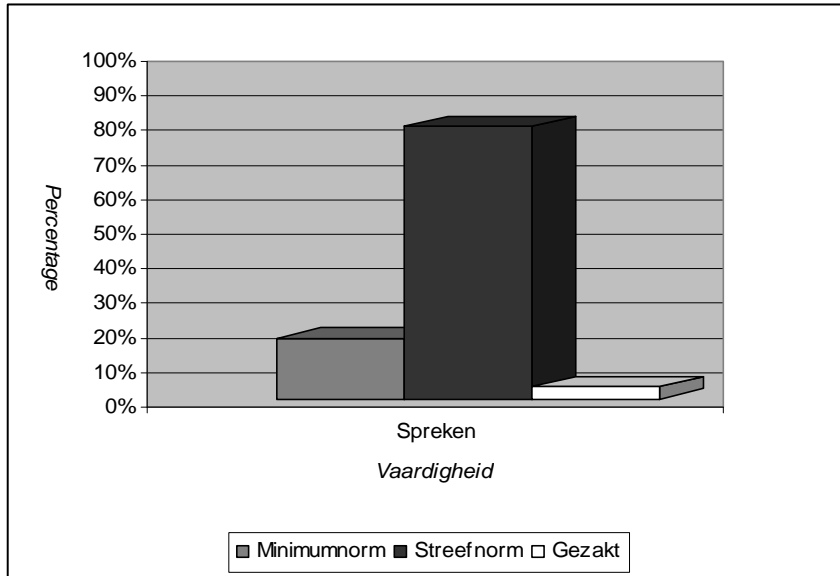
Taalniveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	20	9.5	3	1.7	1	0.5	1	0.6
A2	8	3.7	3	1.6	43	20.5	14	8.1	43	20.5	16	9.2
B1	38	17.5	8	4.3	46	21.9	38	22.0	57	27.1	37	21.4
B2	85	39.4	66	35.1	85	40.5	76	43.9	97	46.2	97	56.1
C1	85	39.4	111	59.0	15	7.1	24	13.9	12	5.7	21	12.1
C2	0	0.0	0	0.0	1	0.5	18	10.4	0	0.0	1	0.6
Totaal	216	100	188	100	210	100	173	100	210	100	173	100
Totaal PW3+PW4	404				383				383			

Wanneer de resultaten uit Tabel 17 vergeleken worden met de vastgestelde taalnorm voor PW3 (Tabel 4 op pagina 13), dan kunnen we over leidsters met een diploma PW3 het volgende zeggen:

Spreken

- 17.5% van de leidsters heeft de minimumnorm gehaald (B1).
- 78.8% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 3.7% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

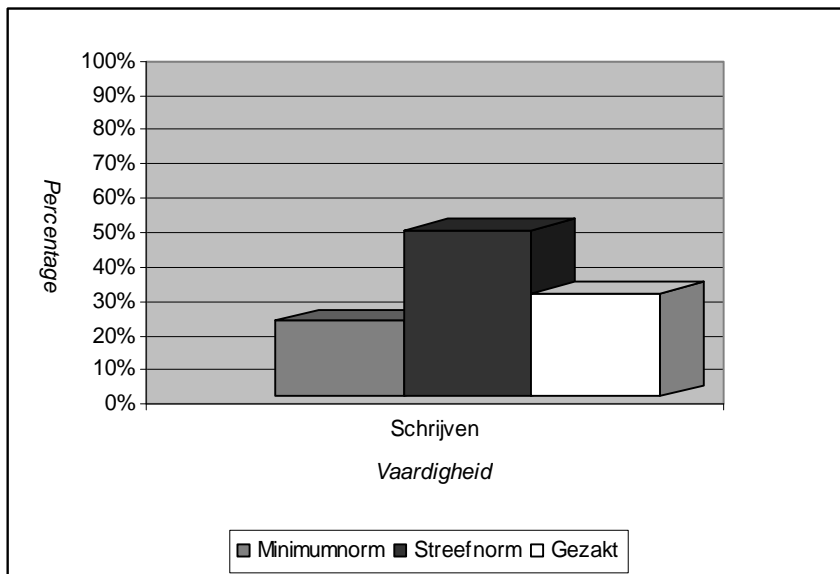
Figuur 3: *Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW3)*

Schrijven

- 21.9% van de leidsters heeft de minimumnorm (B1) gehaald.
- 48.1% heeft de streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 30% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (A1 of A2).

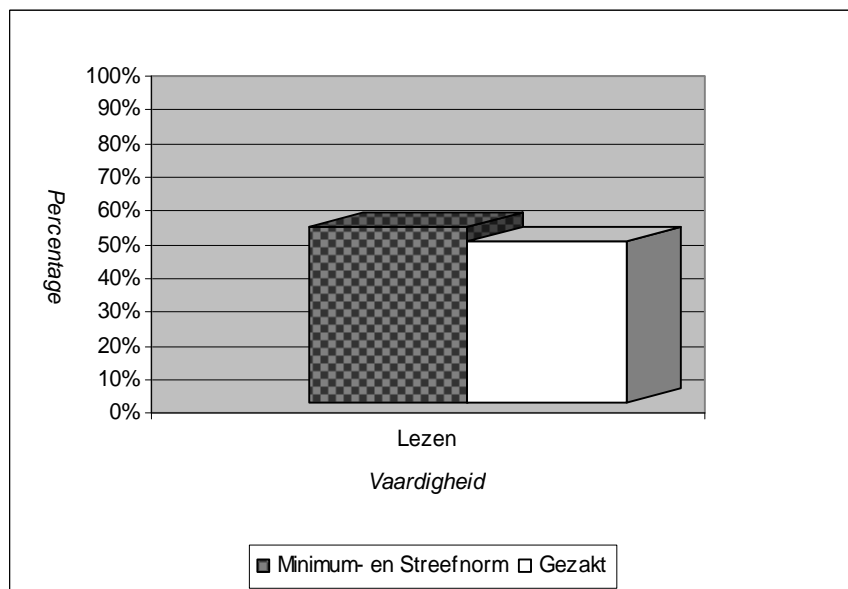
Figuur 4: *Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW3)*

Lezen

- 51.9% van de leidsters heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 48.1% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 5: Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW3)

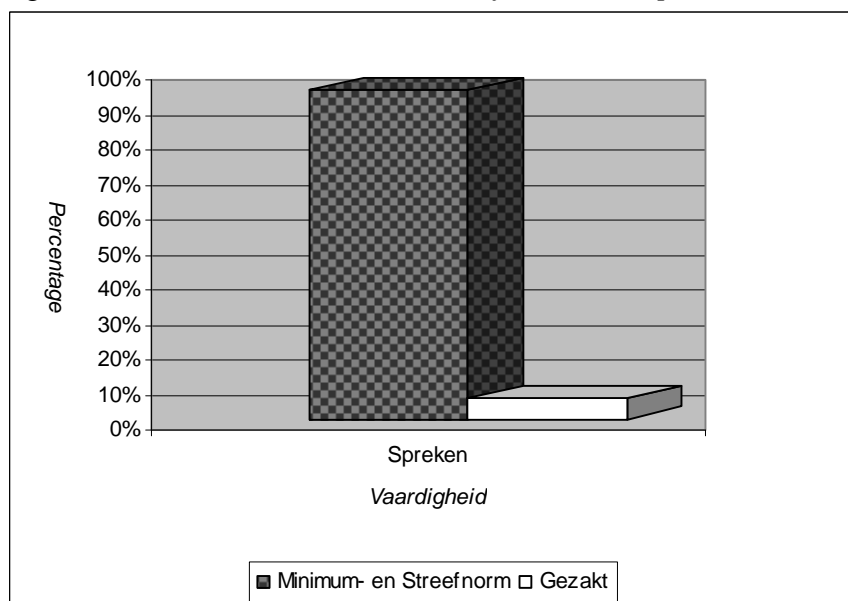

Wanneer de resultaten uit Tabel 17 vergeleken worden met de vastgestelde taalnorm voor PW4 (Tabel 5 op pagina 13), dan kunnen we over leidsters met een diploma PW4 het volgende zeggen:

Spreken

- 94.1% van de leidsters heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 5.9% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

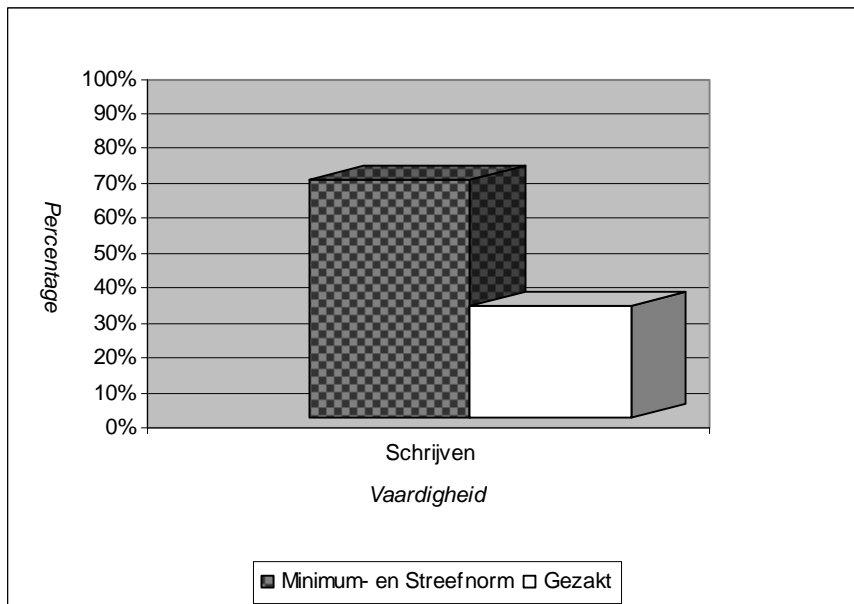
Figuur 6: Overzicht minimum- en streefnorm voor spreken (PW4)

Schrijven

- 68.2% van de leidsters heeft de minimum- en streefnorm gehaald (B2 of hoger).
- 31.8% heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

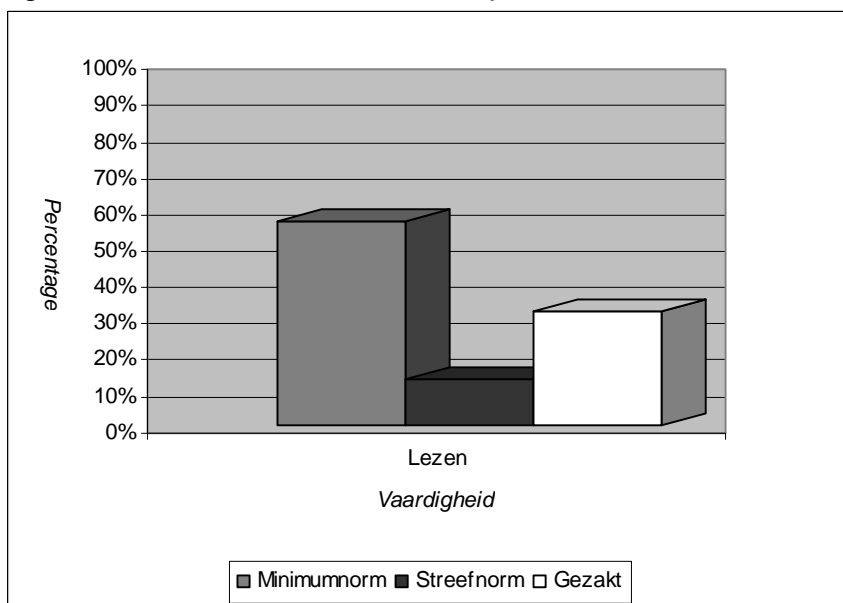
Figuur 7: Overzicht minimum- en streefnorm voor schrijven (PW4)

Lezen

- 56.1% van de leidsters heeft de minimumnorm gehaald (B2).
- 12.7% heeft de streefnorm gehaald (C1 of hoger).
- 31.2% van de leidsters heeft onder de norm gepresteerd (B1 of lager).

Figuur 8: Overzicht minimum- en streefnorm voor lezen (PW4)

Aantal toetsen wel en niet gehaald

Tevens is van het aantal leidsters dat niet de taalnorm heeft gehaald, bekeken hoeveel en welke toetsen zij niet hebben gehaald. De meeste leidsters hebben op één toets de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald (51.1%). Een iets kleiner deel van alle leidsters (41%) heeft op twee toetsen de minimumnorm behorende bij hun vooropleiding niet gehaald. Het aantal leidsters dat op alle drie de toetsen is gezakt, blijkt het minst groot te zijn (7.9%). Zie Tabel 18 voor een overzicht.

Tabel 18: *Aantal leidsters PW3 en PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald*

	Eén toets niet gehaald		Twee toetsen niet gehaald		Drie toetsen niet gehaald	
PW3	58	32.6%	43	24.2%	6	3.4%
PW4	33	18.5%	30	16.8%	8	4.5%
Totaal	91	51.1%	73	41.0%	14	7.9%
Totaal gezakt	178 - 100%					

Vervolgens is per instelling en per getoetste vaardigheid nagegaan hoeveel en welke toetsen de gezakte leidsters met een diploma PW3 en PW4 niet hebben gehaald. Zie Tabel 19 en 20 voor een overzicht van deze resultaten. Uit deze tabellen blijkt dat:

- geen enkele leidster met een diploma PW3 of PW4 gezakt is op *enkel* de vaardigheid spreken;
- de meeste leidsters met een diploma PW3 gezakt zijn voor de vaardigheid lezen (44.9%);
- de meeste leidsters met een diploma PW4 gezakt zijn voor de vaardigheden schrijven en lezen (40.8%);
- meer leidsters met een diploma PW4 gezakt zijn voor schrijven (25.4%) dan leidsters met een diploma PW3 (9.3%);
- meer leidsters met een diploma PW3 gezakt zijn voor lezen (44.9%) dan leidsters met een diploma PW4 (21.1%);
- het percentage leidsters dat is gezakt op alle drie de vaardigheden het grootst is bij de leidsters met een diploma PW4: 11.3% van de leidsters met een diploma PW4 is gezakt op alle drie de vaardigheden tegenover 5.6% van de leidsters met een diploma PW3.

Tabel 19: Aantal leidsters PW3 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spreken		Schrijven		Lezen		Spreken & Schrijven		Spreken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spreken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	3	30%	15	31.3%	2	100%	0	0%	12	29.3%	3	50.0%
B	0	0%	0	0%	5	10.4%	0	0%	0	0%	2	4.9%	1	16.7%
C	0	0%	0	0%	3	6.3%	0	0%	0	0%	1	2.4%	0	0%
D	0	0%	1	10%	5	10.4%	0	0%	0	0%	7	17.1%	0	0%
E	0	0%	1	10%	1	2.1%	0	0%	0	0%	1	2.4%	1	16.7%
F	0	0%	1	10%	7	14.6%	0	0%	0	0%	4	9.8%	0	0%
G	0	0%	4	40%	12	25.0%	0	0%	0	0%	14	34.1%	1	16.7%
Totaal	0	0%	10	100%	48	100%	2	100%	0	0%	41	100%	6	100%
		0%		9.3%		44.9%		1.9%		0%		38.3%		5.6%
Totaal gezakt	107 – 100%													

Tabel 20: Aantal leidsters PW4 dat de toets/toetsen niet heeft gehaald

Instelling	Spreken		Schrijven		Lezen		Spreken & Schrijven		Spreken & Lezen		Schrijven & Lezen		Spreken & Schrijven & Lezen	
A	0	0%	8	44.4%	3	20.0%	1	100%	0	0%	12	41.4%	1	12.5%
B	0	0%	1	5.6%	3	20.0%	0	0%	0	0%	2	6.9%	2	25.0%
C	0	0%	0	0%	1	6.7%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
D	0	0%	2	11.1%	1	6.7%	0	0%	0	0%	2	6.9%	1	12.5%
E	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	10.3%	0	0%
F	0	0%	1	5.6%	2	13.3%	0	0%	0	0%	3	10.3%	1	12.5%
G	0	0%	6	33.3%	5	33.3%	0	0%	0	0%	7	24.1%	3	37.5%
Totaal	0	0%	18	100%	15	100%	1	100%	0	0%	29	100%	8	100%
		0%		25.4%		21.1%		1.4%		0%		40.8%		11.3%
Totaal gezakt	71 – 100%													

3.4 Resultaten per instelling

In totaal hebben zeven Amsterdamse instellingen hun voorschoolleiders laten toetsen. De instellingen worden anoniem weergegeven in dit rapport met de hoofdletters A tot en met G.

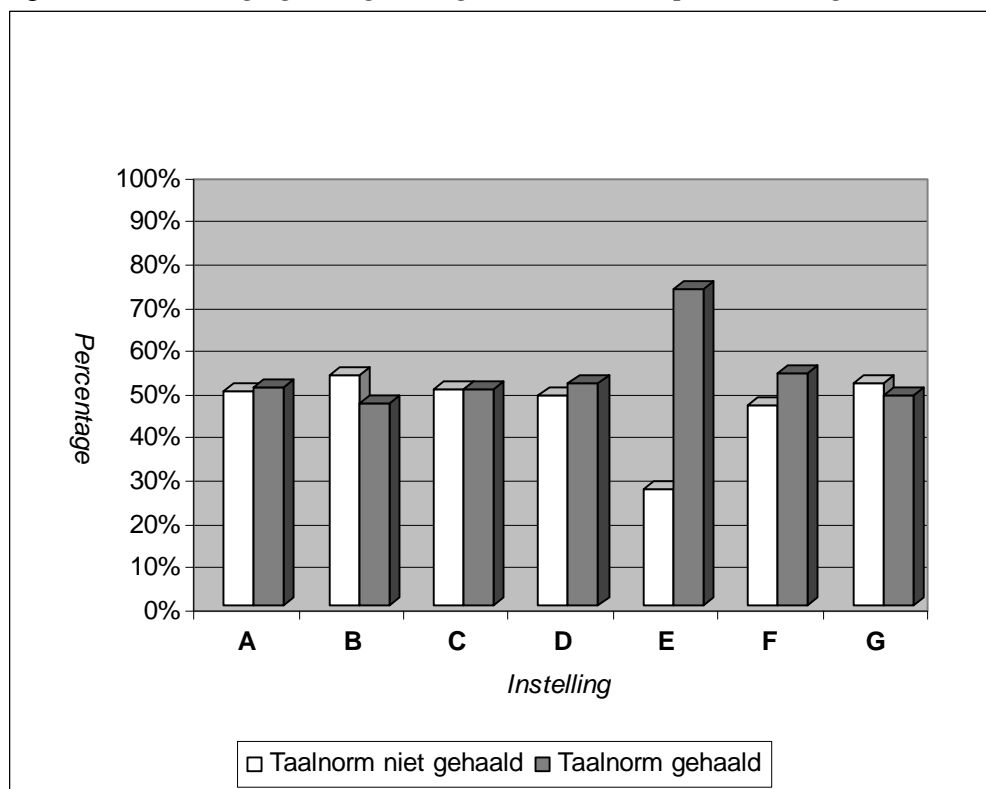
Taalnorm wel of niet gehaald

In Tabel 21 wordt een overzicht gegeven van het aantal van tevoren opgegeven leiders door de zeven instellingen, van het aantal leiders dat uiteindelijk alle toetsen heeft gemaakt en van de eindresultaten van deze leiders. Figuur 9 geeft het aantal geslaagde en gezakte leiders per instelling weer. Over het algemeen lagen de resultaten niet ver uit elkaar per instelling: ongeveer de helft van de leiders had op één of meerdere toetsen niet de minimumnorm behaald. Eén stelling vormde hierop een uitzondering in betrekkelijk gunstige zin (instelling E): bij deze instelling had ruim een kwart van de leiders op één of meerdere toetsen *niet* de minimumnorm behaald.

Tabel 21: *Aantal geslaagde en gezakte leiders per instelling*

Instelling	Totaal aantal leiders	Alle toetsen gemaakt	Taalnorm niet gehaald	Taalnorm gehaald
A	149	121 100%	60 49.6%	61 50.4%
B	33	30 100%	16 53.3%	14 46.7%
C	11	10 100%	5 50%	5 50%
D	44	39 100%	19 48.7%	20 51.3%
E	27	26 100%	7 26.9%	19 73.1%
F	59	41 100%	19 46.3%	22 53.7%
G	122	101 100%	52 51.5%	49 48.5%
Totaal	445	368 100%	178 48.4%	190 51.6%

Figuur 9: Percentage geslaagde en gezakte leidsters per instelling (N = 368)

Aantal leidsters dat de toetsen heeft gemaakt

Tabel 22 geeft een overzicht van het aantal leidsters per instelling dat de toetsen spreken, schrijven en lezen heeft gemaakt. Per instelling is vervolgens bekeken hoe de leidsters de drie afzonderlijke toetsen hebben gemaakt. Het overzicht van deze resultaten is te vinden in Bijlage 2.

Tabel 22: Aantal leidsters per instelling voor spreken, schrijven en lezen

Instelling	Totaal aantal leidsters	Spreken	Schrijven	Lezen
A	149 100%	127 85.2%	125 83.9%	125 83.9%
B	33 100%	31 94%	32 97%	32 97%
C	11 100%	10 91%	11 100%	11 100%
D	44 100%	40 91%	39 88.6%	39 88.6%
E	27 100%	27 100%	26 96.3%	26 96.3%
F	59 100%	58 98.3%	41 69.5%	41 69.5%
G	122 100%	111 91%	109 89.3%	109 89.3%
Totaal	445 100%	404 90.7%	383 86.1%	383 86.1%

Zoals Tabel 22 laat zien, liggen bij instelling F de aantallen leidsters die de spreektoets en schriftelijke toetsen hebben gemaakt, verder uit elkaar dan bij de overige instellingen (58 respectievelijk 41 leidsters, terwijl bij de andere instellingen dit verschil hooguit twee leidsters is). Dit verschil in aantal heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat deze leidsters een cursusmiddag hadden die op dezelfde dag viel als de afname van de schriftelijke toetsen.

Aantal leidsters met een diploma PW3 en PW4

Tevens is per instelling gekeken naar het aantal leidsters dat een diploma PW3 en/of een diploma PW4 heeft behaald. Deze resultaten worden weergegeven in Tabel 23. Over het algemeen was de verdeling 'PW3 respectievelijk PW4 behaald' half om half. De instellingen C en E vormden hierop een uitzondering: bij instelling C heeft percentueel een overgroot deel van de leidsters een diploma PW3 behaald (80%), instelling E heeft percentueel de meeste leidsters met een diploma PW4 (61.5%). Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het behaalde resultaat uit Tabel 21 (73.1% van de leidsters heeft de taalnorm gehaald).

Tabel 23: *Aantal leidsters per instelling met een diploma PW3 of PW4*

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Diploma PW3 behaald	Diploma PW4 behaald
A	149	121 100%	66 54.5%	55 45.5%
B	33	30 100%	17 56.7%	13 43.3%
C	11	10 100%	8 80%	2 20%
D	44	39 100%	22 56.4%	17 43.6%
E	27	26 100%	10 38.5%	16 61.5%
F	59	41 100%	22 53.7%	19 46.3%
G	122	101 100%	55 54.5%	46 45.5%
Totaal	445	368 100%	200 54.3%	168 45.7%

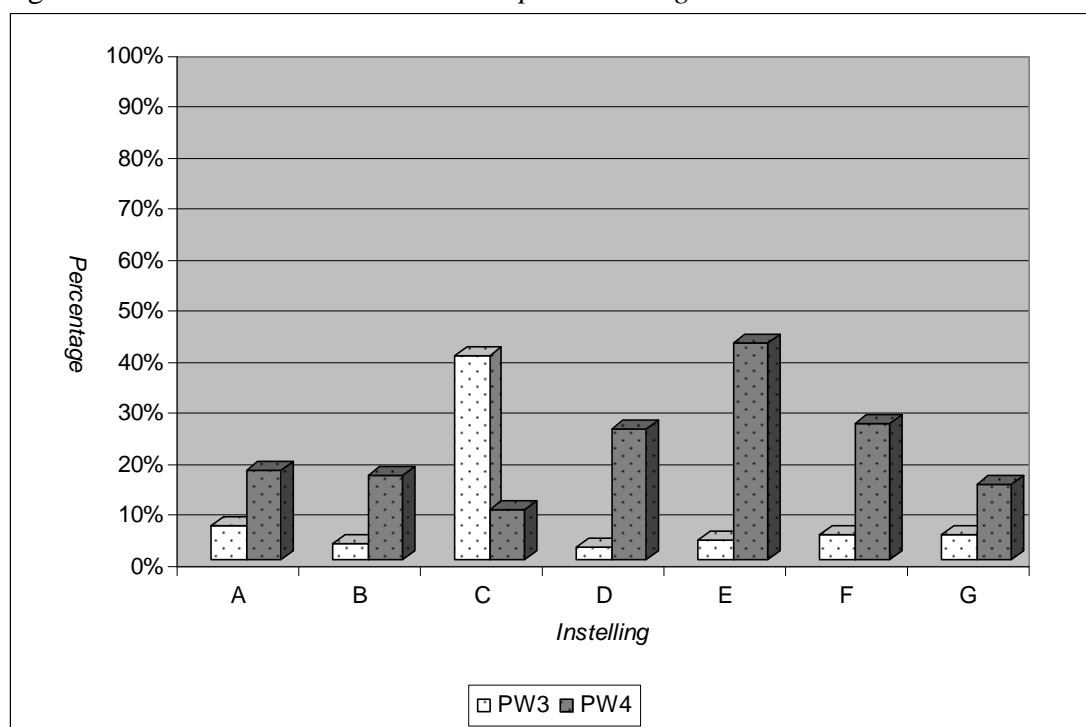
Aantal leidsters op de minimum- en streefnorm naar opleidingsniveau

Op basis van deze resultaten is vervolgens bekeken hoeveel leidsters met een diploma PW3 op de minimum- en hoeveel leidsters op de streefnorm voor PW3 hebben gepresteerd. Dit is ook gedaan voor de leidsters met een diploma PW4. In Tabel 24 en de figuren 10 en 11 volgt een overzicht per instelling van deze resultaten.

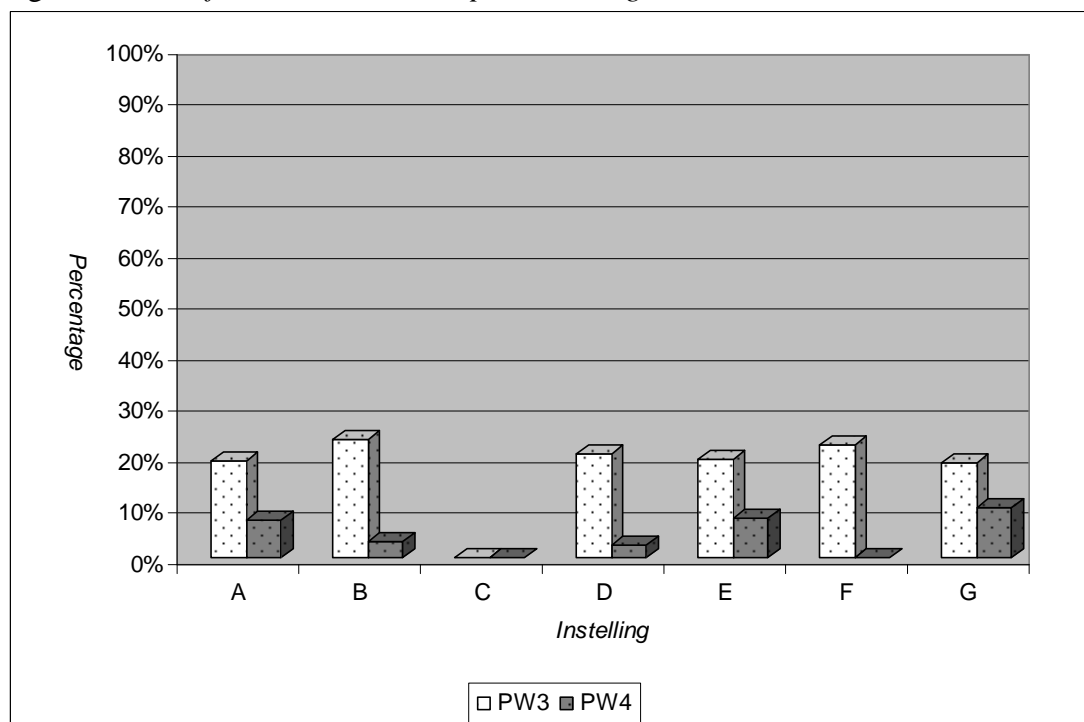
Tabel 24: Aantal leidsters per instelling op de minimum- en streefnorm (PW3/PW4)

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimumnorm gehaald		Streefnorm gehaald	
			PW3	PW4	PW3	PW4
A	149	121 100%	8 6.6%	21 17.6%	23 19.0%	9 7.4%
B	33	30 100%	1 3.3%	5 16.7%	7 23.3%	1 3.3%
C	11	10 100%	4 40.0%	1 10.0%	0 0.0%	0 0.0%
D	44	39 100%	1 2.6%	10 25.6%	8 20.5%	1 2.6%
E	27	26 100%	1 3.8%	11 42.3%	5 19.2%	2 7.7%
F	59	41 100%	2 4.9%	11 26.8%	9 22.0%	0 0.0%
G	122	101 100%	5 5.0%	15 14.9%	19 18.8%	10 9.9%
Totaal	445	368 100%	22 6.0%	74 20.1%	71 19.3%	23 6.3%

Figuur 10: Minimumnorm PW3 en PW4 per instelling

Figuur 11: *Streefnorm PW3 en PW4 per instelling*

Zoals blijkt uit Tabel 24 en de figuren 10 en 11, hebben de leiders van instelling C het hoogst gescoord op de minimumnorm voor PW3 (40%). De leiders van instelling B hebben het hoogst gescoord op de streefnorm voor PW3 (23.3%). Voor de minimumnorm PW4 geldt dat de leiders van instelling E hierop het hoogst hebben gescoord (42.3%). De leiders van instelling G hebben het hoogst gescoord op de streefnorm voor PW4 (9.9%). Over instelling C kan gezegd worden dat geen enkele leider van deze instelling de streefnorm heeft gehaald. Ook de leiders met een diploma PW4 van instelling F hebben niet de streefnorm gehaald.

Aantal leiders op de minimumnorm PW3/PW4 ongeacht opleidingsniveau

Vervolgens is bekeken hoeveel leiders met hun scores op de drie toetsen de minimumnorm voor PW3 en PW4 hebben gehaald. Hierbij wordt *niet* gekeken naar de vooropleiding van de leiders (zie ook paragraaf 3.2). Over het algemeen kan gesteld worden dat de verdeling ‘minimumnorm PW3 en minimumnorm PW4’ redelijk gelijk opgaat per instelling (zie Tabel 25). Hierbij dient opgemerkt te worden dat het aantal leiders dat de minimumnorm voor PW3 heeft behaald bij alle instellingen hoger ligt dan het aantal leiders dat de minimumnorm voor PW4 heeft behaald. Echter, instelling C vormt hierop een uitzondering. Bij instelling C gaat procentueel gezien de verdeling tussen ‘minimumnorm PW3 en minimumnorm PW4’ niet gelijk op, respectievelijk: 50% minimumnorm PW3 tegenover 20% minimumnorm PW4.

Tabel 25: Aantal leidsters per instelling met de minimumnorm PW3 of PW4

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimumnorm PW3	Minimumnorm PW4
A	149	121	69 (57%)	53 (43.8%)
B	33	30	15 (50%)	13 (43.3%)
C	11	10	5 (50%)	2 (20%)
D	44	39	21 (53.8%)	19 (48.7%)
E	27	26	19 (76%)	18 (72%)
F	59	41	22 (53.7%)	19 (46.3%)
G	122	101	55 (54.5%)	44 (43.6%)
Totaal	445	368	206 (56%)	168 (45.7%)

Zoals blijkt uit Tabel 25, heeft meer dan de helft van de 368 leidsters de drie toetsen op de minimumnorm PW3 gemaakt (56%). Iets minder dan de helft (45.7%) heeft de minimumnorm PW4 gehaald.

4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de geformuleerde onderzoeksvragen uit het eerste hoofdstuk. In paragraaf 4.1 worden de belangrijkste conclusies naar aanleiding van de toetsresultaten besproken. In deze paragraaf staat de eerste onderzoeksvraag centraal. De tweede onderzoeksvraag en de aanbevelingen voor de invulling van een remediëringsprogramma worden in paragraaf 4.2 besproken. Ten slotte volgt in paragraaf 4.3 de discussie.

4.1 Conclusies taalnorm

In het eerste deelrapport is op basis van een literatuurstudie en praktijkobservaties de taalnorm voor een leidster met een diploma PW3 en/of een diploma PW4 vastgesteld. In dit tweede deelrapport is onderzocht of Amsterdamse voorschoolleidsters voldoen aan deze vastgestelde taalnorm. Daarbij stond allereerst de volgende vraag centraal: *In hoeverre voldoet de Nederlandse taalvaardigheid van Amsterdamse voorschoolleidsters aan de vastgestelde taalnorm?*

Van de in totaal 445 van tevoren opgegeven voorschoolleidsters hebben 404 leidsters aan de mondelinge toets en 383 leidsters aan de schriftelijke toetsen deelgenomen (zowel schrijven als lezen). Over 368 leidsters kunnen wij uitspraken doen, daar zij alle drie de toetsen hebben gemaakt. Om een antwoord te geven op de eerste onderzoeksvraag hebben we per leidster gekeken hoe de uitslagen voor spreken, schrijven en lezen overeenkomen met de vastgestelde taalnorm in de tabellen voor PW3 en PW4 (zie Tabel 26 en 27). Hierbij zijn we uitgegaan van de minimumniveaus voor PW3 en PW4.

Tabel 26: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW3*

<i>Pedagogisch Werker 3 Kinderopvang (PW3)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B1	B1	B2
Streefniveau	B2	B2	B2

Tabel 27: *Overzicht getoetste vaardigheden en vastgestelde taalnorm PW4*

<i>Pedagogisch Werker 4 Kinderopvang (PW4)</i>	Spreken	Schrijven	Lezen
Minimumniveau	B2	B2	B2
Streefniveau	B2	B2	C1

De drie vaardigheden

Uit de verkregen resultaten blijkt dat verreweg de meeste leidsters op het minimumniveau PW3 of hoger voor spreken hebben gepresteerd: 97.3% heeft een taalniveau van B1 of hoger gehaald. Ook op de schrijftoets heeft een groot aantal leidsters de minimumnorm PW3 of hoger behaald: 78.6% heeft gepresteerd op taalniveau B1 of hoger. Bij de vaardigheid lezen ligt de minimumnorm op taalniveau B2 voor zowel PW3 als PW4. In dit geval geldt dat 59.8% de minimumnorm of hoger heeft gehaald voor lezen.

PW3 en PW4 samen

Van de 368 leidsters hebben 200 leidsters een diploma PW3 en 168 een diploma PW4. Van deze totale groep kan gezegd worden dat van de leidsters met een diploma PW3 iets meer leidsters zijn gezakt dan geslaagd: 93 leidsters (25.3%) zijn geslaagd en 107 leidsters (29.1%) zijn gezakt. Bij de 168 leidsters met een diploma PW4 (45.7%) blijkt dit juist andersom het geval te zijn: 97 leidsters (26.4%) zijn geslaagd en 71 leidsters (19.3%) zijn gezakt. Wat betreft de minimumnorm en de streefnorm blijkt uit de verkregen resultaten dat een groot deel van de leidsters met een diploma PW3 de streefnorm heeft gehaald: 71 leidsters (19.3%) hebben de streefnorm gehaald en 22 leidsters (6%) hebben de minimumnorm gehaald. Bij leidsters met een diploma PW4 blijkt het omgekeerde het geval te zijn: 23 leidsters (6.3%) hebben de streefnorm gehaald en 74 leidsters (20.1%) hebben de minimumnorm gehaald.

PW3 en PW4 afzonderlijk

Wanneer gekeken wordt naar de twee opleidingsniveaus afzonderlijk, dan kan geconcludeerd worden dat voor leidsters met een diploma PW3 geldt dat minder dan de helft geslaagd is op de toetsen (46.5%). Van deze groep leidsters heeft 35.5% de streefnorm en 11% de minimumnorm gehaald. Voor leidsters met een diploma PW4 geldt dat meer dan de helft (57.7%) geslaagd is. Van deze groep heeft een overgroot deel de minimumnorm (44%) en een kleiner deel de streefnorm gehaald (13.7%). Wanneer er daarentegen géén rekening wordt gehouden met de vooropleiding van de leidsters, blijkt dat 56% van de 368 leidsters de minimumnorm voor PW3 heeft behaald en 45.7% de minimumnorm voor PW4.

Taalnorm wel of niet gehaald

Van de totale groep van 368 leidsters hebben in totaal 178 leidsters (48.4%) *niet* de vastgestelde taalnorm gehaald op één of meerdere toetsen in relatie tot hun opleidingsniveau. 190 leidsters (51.6%) hebben *wel* op alle drie de toetsen de minimum- of streefnorm behaald behorend bij hun diploma.

Concluderend

Op basis van de verkregen resultaten kunnen in het kort de volgende conclusies worden getrokken:

Alle 368 leidsters tezamen

- De leidsters PW3 en PW4 *tezamen* behalen de *minimumnorm* het vaakst voor spreken (97.3% niveau B1 of hoger), gevolgd door schrijven (78.6% niveau B1 of hoger) en het minst vaak voor lezen (59.8% niveau B2 of hoger).
- De leidsters PW3 en PW4 *tezamen* behalen de *streefnorm* het vaakst voor spreken (86.6% niveau B2 of hoger), gevolgd door lezen (59.8% niveau B2 of hoger) en het minst vaak voor schrijven (57.1% niveau B2 of hoger).
- Van de leidsters met een diploma PW3 hebben meer leidsters de streefnorm (19.3%) behaald dan de minimumnorm (6%) behorende bij PW3.
- Van de leidsters met een diploma PW4 hebben meer leidsters de minimumnorm (20.1%) behaald dan de streefnorm (6.3%) behorende bij PW4.
- Wanneer er *geen* rekening wordt gehouden met de vooropleiding van de leidsters, blijkt dat 56% van alle leidsters met een diploma PW3/PW4 *tezamen* de *minimumnorm* voor PW3 en 45.7% de *minimumnorm* voor PW4 heeft gehaald.

- Bijna de helft van alle leidsters met een diploma PW3 en PW4 *tezamen* (48.4%) voldoet voor één of meer vaardigheden *niet* aan de bijbehorende vastgestelde *minimumnorm* voor PW3 en PW4 (gerelateerd aan het behaalde diploma).
- Net iets meer dan de helft van alle leidsters met een diploma PW3 en PW4 *tezamen* (51.6%) voldoet voor alle drie de vaardigheden *wel* aan de bijbehorende vastgestelde *minimumnorm* voor PW3 en PW4 (gerelateerd aan het behaalde diploma).

Alle leidsters PW3 en PW4 als twee afzonderlijke groepen

- Bij de leidsters met een diploma PW3 zijn meer leidsters gezakt (53.5%) dan geslaagd (46.5%) voor de *minimumnorm* PW3.
- Bij de leidsters met een diploma PW4 zijn meer leidsters geslaagd (57.7%) dan gezakt (42.3%) voor de *minimumnorm* PW4.

4.2 Aanbevelingen remediëringcursus

De tweede vraag die centraal staat in dit deelrapport, heeft betrekking op een mogelijk remediëringprogramma. De vraagstelling luidt:

Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan voor de invulling van een remediëringprogramma, dat gericht is op Amsterdamse voorschoolleidsters die de vastgestelde taalnorm niet hebben behaald?

Om deze vraag te beantwoorden is, naast het analyseren van de data, bijgehouden welke algemene opvallendheden er naar voren kwamen tijdens het nakijken en beluisteren van de 404 spreektoetsen en de 383 schriftelijke toetsen. Deze opvallendheden zullen hieronder worden besproken en toegelicht, vooruitlopend op de te geven aanbevelingen.

Spreken: Bij het eerste onderdeel, het nazeggen van zinnen, bleek een groot deel van de leidsters moeite te hebben met het correct nazeggen of het zo goed mogelijk herformuleren van de zinnen. Het tweede en het derde onderdeel, een reactie geven en een keuze maken, gingen in de meeste gevallen beter dan het eerste onderdeel. Dit kan te maken hebben met het feit dat formele opdrachten over het algemeen slechter worden gemaakt dan informele opdrachten, zoals de opdrachten 2 en 3. De meeste fouten die zijn gehoord, hadden te maken met de lidwoorden, de aanwijzend voornaamwoorden en in grote mate met de vervoeging van de bijvoeglijk naamwoorden. Bij de na te spreken zinnen werd ook frequent het woord ‘er’ vergeten en in sommige gevallen werd de tijd van de zin aangepast, waardoor de zin een andere strekking kreeg. In een klein aantal van alle beluisterde toetsen werden de na te spreken zinnen of delen van deze zinnen onverstaaanbaar (met een te zwaar accent of woorden totaal verkeerd) uitgesproken door de betreffende leidsters. Vaak ging het dan ook mis bij de overige twee onderdelen van de toets. De antwoorden waren daar dan vaak onsamenhangend, niet passend binnen de situatie en moeilijk te verstaan.

Schrijven: In het eerste onderdeel moesten de leidsters een briefje aan de ouders/verzorgers van het kind schrijven. In de meeste gevallen hebben de leidsters een correcte briefvorm gebruikt: datum, aanhef, boodschap, afsluiting en soms ook een invulstrookje. Uit de verkregen brieven blijkt dat de leidsters over het algemeen moeite hebben met de tijden van het werkwoord. Ook werden er frequent fouten

gemaakt in de persoonlijke- en bezittelijke voornaamwoorden. Dit had vaak betrekking op 'u' of 'uw'. Andere fouten die voorkwamen, hadden vaak te maken met de lidwoorden, aanwijzend voornaamwoorden, bijvoeglijk naamwoorden, voorzetsels en meervouden. Verder werden er ook geregeld spelfouten gemaakt.

Het tweede onderdeel van de toets bestond uit 120 opgaven. De meeste fouten die in dit tweede onderdeel werden gemaakt, kwamen in grote mate overeen met de fouten die ook werden gemaakt in het eerste onderdeel van de schrijftoets. Van de 120 opgaven werden over het algemeen de meeste fouten gemaakt in: de vervoeging van de sterke en zwakke werkwoorden (tegenwoordige-, verleden- en voltooid tijd), het vervoegen van het bijvoeglijk naamwoord en de meervoudsvorming. In tegenstelling tot het eerste onderdeel werden er in het tweede onderdeel weinig fouten gemaakt in de voorzetsels. Ook in de woordvolgorde werden betrekkelijk weinig fouten gemaakt, hoewel een aantal leidsters wel frequent het persoonlijk voornaamwoord vergat te vermelden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat zij in spreektaal schreven.

Lezen: De leestoets bevatte verschillende tekstsoorten. Op de vragen kon enkel een goed of fout antwoord worden gegeven. Het bleek dat een deel van de leidsters moeite had met signaalwoorden in die zin dat er vragen werden veranderd en deze zelfbedachte vragen werden beantwoord. Uiteraard kon dit niet goed gerekend worden.

Op basis van de verkregen resultaten kunnen we een aantal aanbevelingen doen voor de invulling van een mogelijk remediëringsprogramma. We zullen ons hierbij beperken tot de getoetste taalvaardigheden: spreken, schrijven en lezen. Voor de invulling van vakspecifieke onderdelen, waarbij gedacht kan worden aan het contact met de kinderen, het oudercontact, het gebruik van een vve-programma en zo meer, verwijzen wij naar het eerste deelrapport 'Taalnorm Amsterdamse voorschoolleidsters' (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009) én naar de praktijkopleiders, die naar verwachting een goed zicht hebben op deze vakspecifieke onderdelen.

Aanbevelingen

Naar ons inziens dient een mogelijk remediëringsprogramma zich in eerste instantie te richten op een versterking van de algehele taalvaardigheid en pas in tweede instantie op specifieke onderdelen van taalvaardigheid. De leidsters die op cursus worden gestuurd, moeten in een dergelijke cursus zoveel mogelijk de gelegenheid krijgen tot spreken, schrijven en/of lezen. Belangrijk hierbij is onder andere dat er voldoende taalruimte (de gelegenheid om taal te produceren) wordt geboden én dat er passende feedback (de reactie op de taaluiting) wordt gegeven. Meer specifiek kunnen we in tweede instantie aanbevelen om in ieder geval de volgende punten aan bod te laten komen:

Spreken

- In de (vloeiende) *spraak* letten op fouten die frequent in de spraak van de betreffende leidster voorkomen, bijvoorbeeld: het onjuist gebruik van de lidwoorden en de vervoeging van de bijvoeglijk naamwoorden.
- In de (vloeiende) *spraak* letten op de uitspraak van de betreffende leidster.

- In de *spraak* letten op de ‘vloeiendheid’ van de betreffende leidsters, bijvoorbeeld: is de leidster nog erg zoekende naar woorden en geeft de leidster snel en adequaat antwoord?

Schrijven

- Bij het *schrijven* aandacht besteden aan: de vervoeging van de sterke en zwakke werkwoorden, de lidwoorden en de daarmee samenhangende onderdelen (zoals de aanwijzend voornaamwoorden, de bijvoeglijk naamwoorden en de verkleinwoorden) en aan de voorzetsels. Hierbij kan ook gedacht worden aan de vaste voorzetsels en aan de voorzetseluitdrukkingen.
- Bij het *schrijven* het verschil tussen het persoonlijk voornaamwoord en het bezittelijk voornaamwoord uitleggen en de meervoudsvorming aan bod laten komen.

Lezen

- Bij het *lezen* de betreffende leidsters bekend maken met verschillende tekstsoorten.
- Bij het *lezen* de betreffende leidsters leren omgaan met signaalwoorden.
- Bij het *lezen* de betreffende leidsters leesstrategieën aanleren.

4.3 Discussie

In deze paragraaf worden tot slot enkele punten besproken die op basis van de ontwikkelde toetsen, de afname van de toetsen en de toetsresultaten naar voren zijn gekomen in dit onderzoek.

Algemeen

Zoals reeds in de inleiding is geschetst, zou het Nederlands van voorschoolleidsters in Amsterdam te wensen overlaten. Is het echter wel zo slecht gesteld met het Nederlands van voorschoolleidsters? Uit dit rapport blijkt dat deze vraag enerzijds bevestigend beantwoord kan worden: ongeveer de helft van de getoetste voorschoolleidsters voldoet niet aan de taalnorm behorende bij de vooropleiding. Anderzijds valt het wel mee wanneer gekeken wordt naar de belangrijkste vaardigheid voor de dagelijkse praktijk in de voorschool, namelijk de spreekvaardigheid. Ruim driekwart van alle leidsters scoort op de streefnorm voor de spreektoets. Hoe kunnen we dit verschil verklaren?

Een eerste verklaring is de aan te wijzen tendens dat de Nederlandse taalvaardigheid in het algemeen aan verandering onderhevig is. Neem bijvoorbeeld de eerstejaars hbo- en wo-studenten die slecht presteren en voor wie allerlei toetsen zijn ontwikkeld om hun taalvaardigheid vast te stellen. Een tweede verklaring heeft te maken met de achtergrond van de leidsters die zeer verschillend is. Zo heeft bijvoorbeeld een deel van de leidsters geen Nederlands gehad in de opleiding, daar dit vak was afgeschaft. Tevens kan gedacht worden aan de kwestie over de instroom van allochtone leidsters vanuit ID-banen naar reguliere functies. De overheid achtte het immers van belang om door middel van arbeidsparticipatie de integratie te versnellen, en kinderopvang was een sector waarin deze inzet vrij intensief gepleegd werd met aanvullende opleidingen. Nu blijkt echter dat die opleidingen relatief weinig aandacht aan taal besteedden. Toch is er een kentering te zien in de maatschappij: zo is Nederlands weer ingevoerd als vak binnen de mbo-opleidingen. Bovendien is er hernieuwde aandacht

voor het toetsen van de Nederlandse taalvaardigheid binnen het onderwijs in alle lagen. Zo heeft het platform Taalnorm VVE met dit onderzoek de opdracht gegeven om de taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders vast te stellen en om hen te laten toetsen op deze norm. In die zin is Amsterdam zich bewust van het belang van aandacht voor taalvaardigheid in de vooropleiding en werkt zij ook aan kwaliteitsverbetering. Hierbij dienen twee opmerkingen geplaatst te worden. Ten eerste is remediëring van deficiënties en aandacht voor de taalvaardigheid bij de selectie van nieuwe leiders belangrijker dan de zoektocht naar oorzaken. Ten tweede is een leider met een goede taalvaardigheid nog niet per se een goede vve-leider, waar uiteraard meer vaardigheden een belangrijke rol spelen.

Vve-context

Allereerst willen we opmerken dat bij het ontwikkelen van de toetsen rekening is gehouden met de minimum- en streefniveaus waarop een voorschoolleider met een diploma PW3 of PW4 zou moeten functioneren. Dit houdt bijvoorbeeld voor de leestoets in dat er zowel teksten op taalniveau B2 (minimumniveau PW3 en PW4, streefniveau PW3) als op taalniveau C1 (streefniveau PW4) waren geselecteerd. Hierbij moet de opmerking worden geplaatst dat alle teksten binnen de context van de vve waren. Aangenomen mag worden dat een bepaalde mate van voorkennis over een bepaald onderwerp (teksten passend binnen de vve) een belangrijke rol speelt bij onder andere tekstbegrip, het spreken en het schrijven over een onderwerp, en zo meer. Met het selecteren van teksten binnen de vve-context werd getracht aan te sluiten bij de voorkennis van de leiders. In de leestoets moest de leider vragen beantwoorden over teksten die alle te plaatsen zijn binnen de context van de vve, zoals over het eetgedrag van peuters, het inenten van kinderen en bekende psychologen in de vve. In de spreektoets zijn praktijksituaties voorgelegd waarop de leider een reactie moest geven. Een voorbeeld hiervan is dat een kind in zijn broek heeft geplast en de leider aan dient te geven hoe zij dit heeft opgelost. Er zijn dus geen onderwerpen buiten het eigen vakgebied van de leiders gebruikt in de toetsen. Door teksten, opgaven en opdrachten te selecteren en te bedenken die passend zijn voor de vve, hebben we getracht de leiders enkel te toetsen op situaties en vaardigheden die van belang zijn voor hun eigen beroepspraktijk. Een leestekst over 'het eetgedrag van peuters' is van een andere strekking dan bijvoorbeeld een leestekst over 'de verzuiling van de Nederlandse samenleving'. Met dit gegeven willen we benadrukken dat de toetsresultaten en de daarbij behorende taalniveaus dus ook geïnterpreteerd dienen te worden binnen de vve-context. Dit betekent dat het resultaat van een leider 'C1-niveau op spreken' niet automatisch vertaald kan worden naar 'C1-niveau voor spreken in het algemeen'. Ditzelfde geldt ook in grote mate voor de uitslagen van de leestoets. Om tot een dergelijke conclusie te kunnen komen zouden er spreekopdrachten en leesteksten over verschillende onderwerpen in de toets moeten zitten.

NB 1: De behaalde taalniveaus in het huidige onderzoek zijn geldend voor de vve-praktijk.

Taalniveaus

We hebben reeds duidelijk gemaakt dat de toetsen en taalniveaus geïnterpreteerd dienen te worden binnen de vve-context. Daarnaast hebben we bij de normering rekening gehouden met de minimumnormen en de afname van de toetsen. Zoals duidelijk is geworden, zijn we bij het vaststellen van ‘cursus/geen cursus’ uitgegaan van de minimumnorm. Voor een leidster met diploma PW3 betekent dit bijvoorbeeld dat zij voor ‘spreken’ minstens taalniveau B1 dient te behalen en een leidster met een diploma PW4 dient taalniveau B2 behalen. Dit is de vastgestelde taalnorm voor de vaardigheid spreken voor PW3 en PW4 uit het eerste deelrapport (Droge, Suijkerbuijk & Kijken 2009). Een belangrijke opmerking hierbij betreft dat we in dit eerste deelrapport uit zijn gegaan van de opleidingsdocumenten en drie praktijkobservaties.

In dit tweede deelrapport is de vastgestelde taalnorm verder uitgewerkt en is per onderdeel (spreken, schrijven en lezen) een beoordelingsschema opgesteld. Vervolgens zijn de spreek-, schrijf- en leestoetsen van meer dan 368 leidsters bekeken. Uit de verkregen resultaten is naar voren gekomen dat het minimumniveau voor een voorschoolleidster met een diploma PW3 beduidend lager is dan het streefniveau voor PW3 voor de vaardigheden spreken en schrijven. Hierbij moet gerealiseerd worden dat een leidster met minimumniveau B1 op spreken nog een redelijk aantal grammaticale fouten maakt en het woordgebruik niet altijd toereikend genoeg is. Bovendien bevindt zij zich pas halverwege op de zes niveaus van het CEF. Een verdere taalontwikkeling is dus wenselijk. Ditzelfde geldt voor de vaardigheden schrijven en lezen. Voor een voorschoolleidster met een diploma PW4 blijkt, uit de diverse opleidingsdocumenten (Droge, Suijkerbuijk & Kuiken 2009), dat haar taken complexer zijn dan die van een leidster met een diploma PW3. De omschrijvingen van deze taken liggen dichterbij de buurt van het streefniveau voor PW4. Om deze redenen raden we aan dat alle leidsters minimaal op het streefniveau passende bij hun opleiding (PW3 of PW4) functioneren. Dit vanwege het feit dat verwacht mag worden dat een instelling, kwalitatief gezien, zo goed mogelijke leidsters voor een groep kinderen wil hebben staan. Daarnaast zijn de minimumnormen ook echt een minimum (met name de vaardigheden spreken en schrijven op taalniveau B1). Kwaliteitszorg zou het behalen van de streefnormen tot doel moeten hebben.

NB 2: Zo mogelijk dienen alle voorschoolleidsters te functioneren op het streefniveau passende bij hun opleidingsniveau (PW3 of PW4).

4.4 Vervolgonderzoek

Wat betreft een eventueel vervolgonderzoek kan het volgende opgemerkt worden:

Restgroep

Niet alle Amsterdamse voorschoolleidsters hebben meegewerkt aan alle drie de toetsen. Eén Amsterdamse instelling heeft op deze korte termijn geen tijd kunnen vrijmaken voor deelname aan de toetsen. Voor andere leidsters geldt dat zij wellicht één toets hebben gemaakt, maar dat door het ontbreken van de andere toetsresultaten geen uitspraken over hen konden worden gedaan. Ook waren sommige leidsters ziek, met zwangerschapsverlof of met vakantie. Tevens heeft de opdrachtgever van dit onderzoek, het platform Taalnorm VVE, aangegeven dat alle leidsters van de vve getoetst dienen te worden. Dit houdt in dat voor deze groep leidsters nieuwe toetsdata gepland moeten worden.

Toetsen

In samenhang met het bovengenoemde punt dient opgemerkt te worden dat buiten medeweten van de Universiteit van Amsterdam om de inhoud van de toetsen schrijven en lezen naar buiten zijn gebracht. Om deze reden zullen er nieuwe toetsen ontwikkeld moeten worden voor de te toetsen groep leidsters die vergelijkbaar zijn met de toetsen uit het huidige onderzoek.

Achtergrond

Terugkomend op de verschillende achtergrond van de leidsters zou vervolgonderzoek moeten uitwijzen of deze effect heeft op de verkregen taalniveaus van de getoetste leidsters.

REFERENTIES

- Bohnen, E., Jansen, F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands. Nederlands in (v)mbo-opleiding, beroep en maatschappij*. 's-Hertogenbosch: Cinop.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2009). *Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders. Deelrapport 1*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal*. Enschede: Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen.
- Neuvel, J., Bersee, T., Exter, den H. & Tijssen, M. (2004). *Nederlands in het Middelbaar Beroepsonderwijs*. Nummer 15. 's-Hertogenbosch: Cinop.

BIJLAGE 1: SPECIFICATIE BEHAALDE DIPLOMA'S

De volgende opleidingen komen overeen met PW 3 of PW4:

LKC = PW3

MDGO AW = niveau vergelijkbaar met PW4

MDGO VZ = niveau vergelijkbaar met PW4

AW = niveau vergelijkbaar met PW4

MEAO = niveau vergelijkbaar met PW4

MBO IW = niveau vergelijkbaar met PW4

OVDB = is geen opleiding, maar een landelijke instelling van werkgevers in o.a. de kinderopvang → PW3

Kinderbescherming A = niveau vergelijkbaar met PW4

Verpleging A = hbo = PW4

Cultureel Vormingswerk = PW4

SCW = niveau vergelijkbaar met PW4

SPH = hbo = PW4

KVJV = niveau vergelijkbaar met PW4

KVJV 2 = niveau vergelijkbaar met PW4

KVJV 3/4 = niveau vergelijkbaar met PW4

Kweekschool Kleuterleidster = niveau vergelijkbaar met PW4

BIJLAGE 2: RESULTATEN PER TAALNIVEAU EN INSTELLING

Een overzicht van de resultaten per taalniveau voor de zeven verschillende instellingen.

Instelling A

Tabel A.1: Resultaten instelling A voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling A (N = 149 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	5	4.0	1	0.8
A2	5	4.0	20	16.0	14	11.2
B1	12	9.4	35	28.0	33	26.4
B2	62	48.8	48	38.4	62	49.6
C1	48	37.8	12	9.6	15	12.0
C2	0	0.0	5	4.0	0	0.0
Totaal	127	100%	125	100%	125	100%

Tabel A.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling A)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	5	7.4	0	0.0	1	1.5	0	0.0
A2	5	7.5	0	0.0	17	25.0	4	7.0	10	14.7	4	7.0
B1	10	14.9	2	3.3	17	25.0	17	29.8	21	30.9	12	21.1
B2	35	52.2	27	45.0	27	39.7	21	36.8	32	47.1	30	52.6
C1	17	25.4	31	51.7	2	2.9	10	17.5	4	5.8	11	19.3
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	5	8.8	0	0.0	0	0.0
Totaal	67	100%	60	100%	68	100%	57	100%	68	100%	57	100%
	127				125				125			

Tabel A.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling A

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	149	121	8	21	23	9	31	30	35	25
%		100	6.6	17.6	19	7.4	25.6	24.8	28.9	20.7

Instelling B

Tabel B.1: Resultaten instelling B voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling B (N = 33 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	1	3.1	0	0.0
A2	2	6.5	5	15.6	5	15.6
B1	3	9.7	4	12.5	10	31.3
B2	4	12.9	20	62.5	16	50.0
C1	22	70.9	2	6.3	1	3.1
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Totaal	31	100%	32	100%	32	100%

Tabel B.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling B)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	1	5.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	1	5.9	1	7.1	3	15.7	2	15.4	4	21.0	1	7.7
B1	2	11.8	1	7.1	2	10.5	2	15.4	5	26.3	5	38.5
B2	3	17.6	1	7.1	12	63.2	8	61.5	9	47.4	7	53.8
C1	11	64.7	11	78.6	1	5.3	1	7.7	1	5.3	0	0.0
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Totaal	17	100%	14	100%	19	100%	13	100%	19	100%	13	100%
	31				32				32			

Tabel B.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling B

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	33	30	1	5	7	1	8	6	9	7
%		100	3.3	16.7	23.3	3.3	26.7	20.0	30.0	23.3

Instelling C

Tabel C.1: Resultaten instelling C voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling C (N = 11 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	1	9.0	2	18.2
B1	1	10.0	4	36.4	4	36.4
B2	3	30.0	4	36.4	5	45.4
C1	6	60.0	2	18.2	0	0.0
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Totaal	10	100%	11	100%	11	100%

Tabel C.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling C)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	0	0.0	1	12.5	0	0.0	2	25.0	0	0.0
B1	1	14.3	0	0.0	3	37.5	1	33.3	3	37.5	1	33.3
B2	1	14.3	2	66.7	2	25.0	2	67.7	3	37.5	2	67.7
C1	5	71.4	1	33.3	2	25.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Totaal	7	100%	3	100%	8	100%	3	100%	8	100%	3	100%
	10				11				11			

Tabel C.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling C

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	11	10	4	1	0	0	4	1	4	1
%		100	40.0	10.0	0.0	0.0	40.0	10.0	40.0	10.0

Instelling D

Tabel D.1: Resultaten instelling D voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling D (N = 44 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	5	12.8	0	0.0
A2	0	0.0	5	12.8	9	23.1
B1	9	22.5	6	15.4	8	20.5
B2	10	25.0	15	38.5	20	51.3
C1	21	52.5	6	15.4	2	5.1
C2	0	0.0	2	5.1	0	0.0
Totaal	40	100%	39	100%	39	100%

Tabel D.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling D)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	5	22.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	0	0.0	3	13.6	2	11.8	7	31.8	2	11.8
B1	7	30.4	1	5.9	4	18.2	2	11.8	5	22.7	3	17.6
B2	7	30.4	3	17.6	8	36.4	7	41.1	9	40.9	11	64.7
C1	9	39.2	13	76.5	2	9.1	4	23.5	1	4.6	1	5.9
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	11.8	0	0.0	0	0.0
Totaal	23	100%	17	100%	22	100%	17	100%	22	100%	17	100%
	40				39				39			

Tabel D.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling D

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	44	39	1	10	8	1	9	11	13	6
%		100	2.6	25.6	20.5	2.6	23.1	28.2	33.3	15.4

Instelling E

Tabel E.1: Resultaten instelling E voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling E (N = 27 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	4	15.4	4	15.4
B1	1	3.7	3	11.5	2	7.7
B2	6	22.2	9	34.6	15	57.7
C1	20	74.1	6	23.1	5	19.2
C2	0	0.0	4	15.4	0	0.0
Totaal	27	100%	26	100%	26	100%

Tabel E.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling E)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	0	0.0	3	30.0	1	6.3	2	20.0	2	12.5
B1	1	9.1	0	0.0	1	10.0	2	12.5	1	10.0	1	6.3
B2	4	36.4	2	12.5	3	30.0	6	37.5	4	40.0	11	68.7
C1	6	54.5	14	87.5	3	30.0	3	18.7	3	30.0	2	12.5
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	4	25.0	0	0.0	0	0.0
Totaal	11	100%	16	100%	10	100%	16	100%	10	100%	16	100%
	27				26				26			

Tabel E.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling E

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	27	26	1	11	5	2	6	13	4	3
%		100	3.8	42.3	19.2	7.7	23.1	50.0	15.4	11.5

Instelling F

Tabel F.1: Resultaten instelling F voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling F (N = 59 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	1	2.4	0	0.0
A2	0	0.0	5	12.2	5	12.2
B1	9	15.5	8	19.5	12	29.3
B2	23	39.7	24	58.5	23	56.1
C1	26	44.8	1	2.4	1	2.4
C2	0	0.0	2	4.9	0	0.0
Totaal	58	100%	41	100%	41	100%

Tabel F.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling F)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	1	4.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0
A2	0	0.0	0	0.0	4	18.1	1	5.3	3	13.6	2	10.5
B1	6	21.4	3	10.0	4	18.1	4	21.0	7	31.8	5	26.3
B2	12	42.9	11	36.7	11	50.0	13	68.4	11	50.0	12	63.2
C1	10	35.7	16	53.3	1	4.6	0	0.0	1	4.6	0	0.0
C2	0	0.0	0	0.0	1	4.6	1	5.3	0	0.0	0	0.0
Totaal	28	100%	30	100%	22	100%	19	100%	22	100%	19	100%
	58				41				41			

Tabel F.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling F

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	59	41	2	11	9	0	11	11	11	8
%		100	4.9	26.8	22.0	0.0	26.8	26.8	26.8	19.5

Instelling G

Tabel G.1: Resultaten instelling G voor spreken, schrijven en lezen per taalniveau

Instelling G (N = 122 leidsters)						
Taalniveau	Spreken		Schrijven		Lezen	
	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	11	10.1	1	0.9
A2	4	3.6	16	14.7	20	18.4
B1	12	10.8	25	22.9	25	22.9
B2	43	38.7	42	38.5	53	48.6
C1	52	46.9	9	8.3	9	8.3
C2	0	0.0	6	5.5	1	0.9
Totaal	111	100%	109	100%	109	100%

Tabel G.2: Overzicht toetsresultaten per vaardigheid en opleiding (instelling G)

Niveau	Spreken				Schrijven				Lezen			
	PW3		PW4		PW3		PW4		PW3		PW4	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
A1	0	0.0	0	0.0	8	13.1	3	6.3	0	0.0	1	2.1
A2	2	3.1	2	4.1	12	19.7	4	8.3	15	24.6	5	10.4
B1	11	17.5	1	2.1	15	24.6	10	20.8	15	24.6	10	20.8
B2	23	36.5	20	41.7	22	36.1	19	39.6	29	47.5	24	50.0
C1	27	42.9	25	52.1	4	6.5	6	12.5	2	3.3	7	14.6
C2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	12.5	0	0.0	1	2.1
Totaal	63	100%	48	100%	61	100%	48	100%	61	100%	48	100%
	111				109				109			

Tabel G.3: Overzicht resultaten minimum- en streefnorm instelling G

Instelling	Totaal aantal leidsters	Alle toetsen gemaakt	Minimum-norm gehaald		Streefnorm gehaald		Totaal aantal geslaagd		Totaal aantal gezakt	
			PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4	PW3	PW4
N	122	101	5	15	19	10	24	25	31	21
%		100	5.0	14.9	18.8	9.9	23.8	24.8	30.7	20.8